

**'Iedereen is welkom, maar we kiezen wel de mensen die we leuk vinden'**

*De rol van de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen*

Naam student: Boris Pinkse

Student Nummer: 707140

Supervisor: Jacco van Sterkenburg

Master Media Studies - Media & Journalistiek

Erasmus University Rotterdam

Master's Thesis

*Juni 2024*

Woordenaantal: 20.541

## **ABSTRACT**

*Deze masterscriptie onderzoekt de rol van de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. In Nederland staat roeien van oudsher bekend als een sport die vooral beoefend wordt door witte, rijke mannen. Ook vandaag de dag lijken enkele van deze 'elitaire' kenmerken nog zichtbaar in de cultuur van studentenroeiverenigingen, die vaak bol staan van tradities en normen en waarden die al jaren gelden. Dit onderzoek kijkt naar de invloed van deze cultuurprincipes op de in- en uitsluiting van diverse groepen.*

*Het onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van kwalitatieve, semigestructureerde diepte-interviews met tien respondenten van vijf verschillende studentenroeiverenigingen uit drie van de grootste Nederlandse steden. Deze respondenten vormen een afspiegeling van het ledenbestand van studentenroeiverenigingen. Met behulp van interviews werden persoonlijke ervaringen en sociale structuren binnen studentenroeiverenigingen onderzocht. Deze interviews werden opgenomen en getranscribeerd, om ze vervolgens te kunnen coderen en zo de nodige data te verzamelen voor de analyse van dit onderzoek.*

*Uit deze analyse kwamen verschillende thema's naar voren. Ten eerste zou er sprake zijn van drempels om lid te worden, wat niet ten goede komt aan het toegankelijke karakter. Deze worden onderverdeeld in praktische (de financiële drempel en de oneerlijke loting) en culturele (het gebrek aan representatie/herkenning en het hoge corporale gehalte) drempels. Vervolgens zouden er verschillende redenen kunnen zijn om je niet prettig te voelen op een roeivereniging, die worden gesplitst tussen de kleedkameercultuur (lad culture), de wijze waarop over roeiers van kleur wordt gepraat en de privileges die komen kijken bij het hebben van witheid als norm (whiteness). Daarnaast werd gekeken naar de verschillende redenen waarom dit blijft bestaan (een hiërarchie waarin niet iedereen elkaar aanspreekt, een cultuur die in stand wordt gehouden en een gebrek aan diversiteit in promotie) en tot slot naar de ongewenste gevolgen (het mislopen van potentieel goede roeiers en minder culturele diversiteit).*

*De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat verschillende aspecten van de heersende cultuur binnen roeiverenigingen een rol spelen bij het gebrek aan inclusie van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. Zo houden studentenroeiverenigingen er een elitair karakter op na dankzij de hoge lidmaatschapskosten en selectieve toelatingsprocedures die barrières vormen voor etnische minderheden. Deze worden versterkt door de nadruk op traditie en het corporale imago, bijvoorbeeld merkbaar in de kleedkameercultuur en versterkt door de hiërarchie.*

*Ook is er sprake van een dominante cultuur van witheid. De homogene, witte achtergrond en manier waarop over roeiers van kleur wordt gepraat zorgen voor een buitengesloten gevoel. Dit gebrek aan representatie en zichtbaarheid geldt op meerdere niveaus. Bovendien is er een blinde vlek voor etnisch-rationale diversiteit die de ontwikkeling van inclusie belemmert.*

**KEYWORDS:** *Whiteness, lad culture, representatie, diversiteit, uitsluiting*

# Inhoud

<b>1: INTRODUCTIE</b> .....	<b>5</b>
1.1 Oorsprong van de roeisport .....	5
1.2 Roeien in Nederland.....	6
1.3 De huidige situatie op het gebied van diversiteit en inclusie .....	7
1.4 Vervolgstappen van de KNRB.....	8
1.5 Ambities voor de komende jaren .....	9
1.6 Inbedding van dit onderzoek in de bredere academische literatuur.....	10
1.7 Relevantie van dit onderzoek.....	11
<b>2: THEORETISCH KADER</b> .....	<b>14</b>
2.1 Diversiteit in kleine, elitaire sporten .....	14
2.2 Heersende culturen en toegankelijkheid.....	16
2.3 Diversiteit en discriminatie volgens de Nederlandse Roeibond (KNRB) .....	18
2.4 Kleedkameercultuur en 'lad culture' .....	19
2.5 Raciale stereotyperingen .....	20
2.6 Whiteness.....	22
2.7 (Gebrek aan) representatie op top- en bestuursniveau .....	23
2.8 Is diversiteit in sport goed? .....	24
2.9 Verwachtingen .....	25
<b>3: METHODE</b> .....	<b>27</b>
3.1 Onderzoeksmethode .....	27
3.2 Datacollectie (respondentenselectie).....	29
3.3 Datacollectie (verzameling van de data) .....	31
3.4 Datacollectie (gebruik van een topiclijst).....	33
3.5 Data-analyse.....	36
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit .....	37
<b>4: RESULTATEN</b> .....	<b>40</b>
4.1: Drempels om lid te worden/toegankelijkheid.....	41
4.2: Redenen om je niet prettig te voelen .....	46
4.3: Waarom blijft dit bestaan?.....	49
4.4: Ongewenste gevolgen.....	52
<b>CONCLUSIE</b> .....	<b>54</b>
Beantwoording van de onderzoeksvraag .....	54
Reflectie op de theorie .....	56
Maatschappelijke en praktische implicaties .....	61
Tekortkomingen van dit onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek .....	62
<b>LITERATUUR</b> .....	<b>64</b>

*“All sports must be treated on the basis of equality.”*

*“All sports for all people. This is surely a phrase that people will consider foolishly utopian. That prospect troubles me not at all. I have pondered and studied it at length, and know that it is correct and possible.”*

~ Baron Pierre de Coubertin, oprichter van de moderne Olympische Spelen

## 1: INTRODUCTIE

### 1.1 Oorsprong van de roeisport

Al in 3300 v.C. werd gebruik gemaakt van roeiboten (KNRB.nl, z.d.). Vele generaties van de geschiedenis van de mens gebruikten boten met riemen om zich sneller over het water te kunnen verplaatsen. Waar roeiboten voor de Egyptenaren, de Romeinen en de Vikingen nog andere doeleinden dienden, heeft roeien zich inmiddels ontwikkeld tot een volwaardige olympische sport. Dit begon in Engeland, op de Thames. Bruggen waren er nog nauwelijks, dus was Londen het best bereikbaar per boot. De roeiers die mensen de stad in brachten, organiseerden in hun vrije tijd onderlinge races.

Ook het studentenroeien begon op de Thames. De eerste blijk van competitieve roeisport onder studenten in Europa dateert al van 1822 (Lehman et al., 2011, p. 5-10). Net als vandaag de dag draaide het toen hoofdzakelijk om studenten die het tegen elkaar opnamen in onderlinge wedstrijden. Zo werd vanaf 1829 *The Boat Race* georganiseerd, een jaarlijkse wedstrijd tussen de beste achtpersoonsboten van de universiteiten van Oxford en Cambridge. Nog altijd wordt deze race elk seizoen op de Thames gevaren en wereldwijd bekeken. Tien jaar later, in 1839, werd voor het eerst de *Henley Royal Regatta* verroeid, bij Henley-on-Thames (Engeland). Tot op heden is dit misschien wel het meest prestigieuze roeitoernooi ter wereld, waar ook ieder jaar de beste verenigingsroeiers van Nederland naar afreizen. Caudwell (2011, p. 119-128) beschrijft hoe roeien als moderne sport zich ontwikkelde in Engeland in de achttiende eeuw en zich vervolgens wereldwijd verspreidde. Deze ontwikkeling was nauw verbonden met sociale klasse en exclusiviteit

Deze toernooien worden namelijk niet enkel gekenmerkt door hard roeien, maar ook door het hoge elitaire gehalte. Het draait om prestige en de sfeer is gebaseerd op jarenlang opgebouwde tradities. Toeschouwers worden alleen toegelaten in geschikte, voorgeschreven kledij. Hoeden van stro zijn bijvoorbeeld alom present. Ook moet voor deelname en toegang tot de tribune een flinke som entreegeld worden neergelegd. Op het water werd ook niet iedereen zomaar toegelaten. Zo waren roeiers die in het verleden fysieke arbeid hadden gedaan, niet welkom om deel te nemen aan de competitie. Dit, en meer van dergelijke regels, om voor een rijk deelnemersveld te zorgen. Na een aantal jaar waren internationale inschrijvingen wel mogelijk, maar vanwege de strikte regels trok het toernooi met name rijke westerlingen aan. Ook vandaag de dag wordt Henley gedomineerd door Europeanen, Amerikanen, Australiërs en Nieuw-Zeelanders. De hoge financiële eisen, de elitaire regeltjes

en het homogene karakter werkte afschrikkend voor roeiers met een etniciteit die afweek van de mensen die op Henley te zien waren.

Ook vrouwen waren niet altijd welkom op het water. Pas in 1975 mochten vrouwen voor het eerst boten sturen als stuurvrouw. Zelf roeien mocht pas in 1983. Dit experiment werd echter als ongeslaagd ervaren, waarna vrouwen opnieuw werden uitgesloten tot 1996. Volgens de organisatie was de afstand (iets meer dan twee kilometer) te lang voor vrouwen en was het beter om hun “domme, luidruchtige gegil” achterwege te laten (Times, 1993). Ook aan de zijkant, bij het publiek, golden strenge voorschriften, zo werden vrouwen enkel toegelaten als ze een jurk tot onder de knieën droegen. Deze 189 jaar oude regel werd pas in 2021 aangepast. Vrouwen mogen nu bijvoorbeeld ook een broek met een blazer of een broekpak dragen.

## *1.2 Roeien in Nederland*

De Nederlandse roeisport kent ook een wedstrijd die bulkt van geschiedenis en tradities: de Varsity. Geïnspireerd door Oxford en Cambridge, werd in 1878 de eerste Varsity verroeid (Historie - KNSRB, 2023). In vier- in plaats van achtpersoonsboten wordt jaarlijks op het Amsterdam-Rijnkanaal in Houten gestreden om het gouden blik, dat eeuwige roem als gevolg heeft. De winnende boot wordt begroet door leden die, enkel in een das gekleed, het water inspringen. De winnaars krijgen kransen, er wordt een kroegjool (speciaal feest van de winnende vereniging waarop meestal de hele nacht gratis bier is) georganiseerd, en langs de kant wordt volop met kluiten modder naar elkaar gegooid en ‘gebrast’ (gestoeid) om de verenigingsjasjes.

In Nederland zijn roeiverenigingen, en dan met name corporale studentenroeiverenigingen, van oudsher sterk verbonden met studentenverenigingen. De corporale gebruiken en tradities zijn dan ook nog duidelijk te zien bij deze verenigingen en in de sport in het algemeen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verplichte kledij en het zingen van het verenigingslied na een overwinning of bij andere gebeurtenissen.

Ook bij de Varsity is dit nog duidelijk terug te zien. Deze wedstrijd wordt door de U.S.R. (‘Utrechtsche Studenten Roeiveeniging’) "Triton" georganiseerd namens de K.N.S.R.B. (Koninklijke Nederlandsche Studenten Roeibond, bestaande uit bestuurders van de aangesloten corporale studentenverenigingen). Oorspronkelijk werd de Varsity dan ook enkel verroeid door corporale roeiverenigingen. Niet-corporale roeiverenigingen, in de

volksmond ook wel ‘knorren’ genoemd, waren pas vanaf 1973 welkom (Magdelyns, 2024). Zo gebeurde het in 1980 voor het eerst dat een niet-corporale vereniging het gouden blik binnensleept. De winnende boot van A.U.S.R. (Algemene Utrechtse Studenten Roeivereniging) Orca, net als Triton een vereniging uit Utrecht, wordt bekogeld met bierflesjes. In 1983 wint Orca opnieuw en verpest daarmee het jubileumfeestje van de honderdste editie, hetgeen door de krant Trouw als een dieptepunt wordt omschreven.

Corporale tradities zitten dus al vanaf het begin diep geworteld in de roeisport. Ook vandaag de dag zijn daar duidelijke sporen van terug te zien. Zo omschrijft de K.N.S.R.B. zelf de Varsity als een “traditionele en prestigieuze wedstrijd, waarvan het karakter zelfs sinds 1878 hetzelfde is gebleven” (Historie - KNSRB, 2023).

Ook in Nederland is roeien dus van oudsher een sport voor de elite, waarmee bedoeld wordt dat het oorspronkelijk werd gezien als een sport voor “witte, rijke, respectabele mannen” (Sparreboom et al., 2023, p. 7). De sportredactie van de Volkskrant liet reeds in 1984 weten dat de Koninklijke Nederlandse Roeibond (KNRB) af wilde van het “exclusieve gezicht” van de sport. De bond had onderzoek laten doen en kwam tot de conclusie dat roeien als een sport voor rijkeluiszoontjes werd gezien en wilde gaan mikken op de popularisering van de roeisport (De Volkskrant, 1984, p. 9). Roeien moest voor iedereen toegankelijk worden, niet alleen voor “elitaire studenten”. De sport moest open worden voor een groter deel van de populatie.

### *1.3 De huidige situatie op het gebied van diversiteit en inclusie*

Bijna veertig jaar later deed de KNRB opnieuw onderzoek, ditmaal naar diversiteit en inclusie. Het onderzoek werd gedaan aan de hand van een enquête die door de Nederlandse roeiwereld werd verspreid. Doel hiervan was het in kaart brengen van diversiteit en inclusie, of het gebrek hieraan. Aan de hand hiervan wordt geprobeerd om diversiteit en inclusie te verbeteren, zodat roeien toegankelijker wordt en er voor iedereen een fijn en veilig sportklimaat ontstaat. Er bleek niet veel veranderd te zijn ondanks de plannen van toen: in Nederland is en blijft roeien een sport die voornamelijk door witte mensen met geld wordt beoefend. Wat harde cijfers uit de conclusie van dit onderzoek: 90% van roeiend Nederland is hoogopgeleid, 88,4% heeft geen migratieachtergrond en de meerderheid ervaart de roeisport als niet-divers en geeft diversiteit binnen de roeisport gemiddeld een 4,1 (Commissie Diversiteit & Inclusie, 2022, p. 19-20). Kortom, niet bepaald representatief voor de samenleving.

Dit onderzoek werd verricht na het aanstellen van een speciale commissie binnen de KNRB voor diversiteit en inclusie, die in 2021 werd opgericht. Dit gebeurde nadat de KNRB erkende dat er nog veel moet gebeuren op dit gebied. Het doel van deze commissie is “mensen wakker schudden, aan het denken zetten en het debat aanjagen, zowel in de roeiwereld als bij de KNRB zelf” (Commissie diversiteit & inclusie KNRB, 2022, p. 2). Conclusie van het rapport was dat de diversiteit op veel kenmerken laag is en dat er binnen de sport vormen van uitsluiting zijn. Idee is om de roeisport toegankelijker te maken door middel van verschillende initiatieven. De volgende vijf vervolgstappen stelde de KNRB op naar aanleiding van het eigen rapport:

1. Actief vergroten van het bewustzijn ten aanzien van diversiteit en inclusie.
2. Het vergroten van kennis op het gebied van diversiteit en inclusie binnen de Nederlandse roeigemeenschap.
3. Het ondersteunen van verenigingen bij het vormgeven en uitvoeren van beleid ten aanzien van diversiteit en inclusie.
4. Het vormgeven en verspreiden van kennisdocumenten en een toolkit voor verenigingen, bestuurders, coaches en commissieleden.
5. Interne reflectie binnen de KNRB voor het doorvoeren van een divers en inclusief beleid binnen de eigen organisatie.

#### *1.4 Vervolgstappen van de KNRB*

Inmiddels zijn al enkele acties ondernomen om te werken aan deze vijf stappen. Zo werd in samenwerking met het NOC\*NSF en de John Blankenstein Foundation een campagne gelanceerd door de KNRB waarin aandacht werd geschonken aan onder meer afkomst, opleiding en seksualiteit binnen de roeisport (<https://knrb.nl/artikel/knrb-campagne-woorden-raken-ook-die-van-jou/>). Het betreft een videocampagne die dient als eerste stap op de weg naar meer aandacht voor deze thema's. Doel van de video's is met name zorgen voor bewustwording. Over afkomst richt de campagne zich vooral op de invloed die woorden kunnen hebben op mensen van een etnische minderheidsachtergrond. In de video worden voorbeelden getoond van uitspraken die roeiers van kleur vaak te horen krijgen. Vaak zijn dit geen bewuste opmerkingen om iemand te kwetsen, maar de video laat

zien dat dit erg anders kan overkomen. Door aandacht te vestigen op bewust en onbewust racisme, hoop de KNRB de roeisport “mooier en toegankelijker te maken”.

Ook wordt er, op het moment van schrijven, een workshoptraject opgezet door de KNRB, met als doel om diversiteit en inclusie effectiever en makkelijker binnen roeiverenigingen te implementeren (*WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie*, z.d.). Het aanbod bestaat uit vier verschillende workshops die worden aangeboden aan bestuurders en leden die met het thema aan het werk willen gaan op hun vereniging. De volgende thema's komen aan bod tijdens deze workshops: “de basis van diversiteit en inclusie, handvatten voor het voeren van dialogen, het identificeren van aandachts- en knelpunten op verenigingen, weerstand van leden, inclusieve beleidsvorming voor bestuurders, inclusieve beleidsvorming voor coaches en het evalueren van het beleid en inclusief leiderschap voor besturen”. Het gros van de workshops vindt helaas pas plaats na de afronding van dit onderzoek.

Verder kwam de KNRB met een intentieverklaring omtrent inclusie en diversiteit, die al door een groot aantal roeiverenigingen ondertekend werd. Dit gebeurde naar aanleiding van het Nationaal Roeicongres 2022. In 2023 startte de NOC\*NSF met OCIVI (‘Onze club is van iedereen’), een beleidsprogramma met als doel “inclusie in sportclubs te bevorderen en discriminatie tegen te gaan”. De KNRB is hierbij aangesloten, waardoor willende verenigingen deel kunnen nemen aan het programma.

Volgens de KNRB omvat diversiteit “alle verschillen tussen mensen” (*LHBTI+ Toolkit Voor Verenigingen*, z.d.). Dit is zo veelomvattend dat het nodig is om keuzes te maken. Immers kan de aandacht niet gelijk verdeeld worden over alle aspecten die gemeoid gaan met diversiteit en inclusie, aldus de KNRB. Veel focus ligt momenteel op inclusie in de heersende culturen op roeiverenigingen. Het draait dan met name om de LHBTI+ gemeenschap. Deze vraag komt vanuit de verenigingen zelf. Daarom kwam de KNRB met een LHBTI+ toolkit voor verenigingen die zich actief willen gaan inzetten voor de diversiteit en inclusie van leden die vallen binnen de LHBTI+ gemeenschap. Delen van deze toolkit zijn ook toepasbaar op het vraagstuk van etnische diversiteit.

### *1.5 Ambities voor de komende jaren*

De KNRB is dus druk bezig met diversiteit en inclusie. De bond zegt zelf dat ze “streeft naar een roeisport die toegankelijk is voor iedereen, ongeacht sekse, leeftijd,

opleidingsniveau, inkomen, afkomst, religie, seksuele voorkeur, of andere aspecten waarop mensen verschillen” (*LHBTI+ Toolkit Voor Verenigingen*, z.d.). De ambitie om in 2028 gelijkwaardigheid voor iedereen in de sport te brengen, is in lijn met de ambitie Nationaal Sportakkoord van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Gemeenten en NOC\*NSF.

Deze ambitie ten aanzien van inclusie en diversiteit is terug te zien in het meerjarenplan van de KNRB, die loopt van januari 2023 tot december 2028. Hierin wordt vermeld dat het idee is dat een deel van de plannen binnen anderhalf jaar in realiteit is gebracht (KNRB, 2022). Volgens de KNRB bepaalt de toegankelijkheid van het roeien de relevantie van de sport. De KNRB vindt het belangrijk om open en toegankelijk voor iedereen te zijn, omdat ze meer mensen willen laten roeien. Belangrijk onderdeel daarvan is het doen verdwijnen van formele en materiële drempels.

#### *1.6 Inbedding van dit onderzoek in de bredere academische literatuur*

De besproken documentatie van de KNRB over dit thema vormt een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek, maar dit kan ook verder worden ingebed vanuit de bestaande academische literatuur. De theoretische basis van dit onderzoek ligt in de literatuur over racisme, ‘whiteness’, en sociale exclusie in sport. Sparreboom et al. (2023, p. 7-9) en Woutersen (2011, p. 6) benadrukken het belang van het onderzoeken van uitsluiting in elitaire sporten, waar de homogeniteit van de leden vaak bijdraagt aan een cultuur van exclusiviteit. Het concept van ‘whiteness’ is hierbij cruciaal, aangezien roeiverenigingen vaak een dominante witte cultuur weerspiegelen, hetgeen de toegang voor etnische minderheden bemoeilijkt.

Het onderzoek naar raciale discriminatie in cricket in Engeland door de Independent Commission for Equity in Cricket (2023, p. 13-15) biedt een waardevolle parallel. Dit rapport toonde aan hoe diepgewortelde culturele normen en historische structuren bijdragen aan de uitsluiting van etnische minderheden. Deze bevindingen kunnen helpen om de mechanismen van uitsluiting binnen de roeisport beter te begrijpen en te contextualiseren.

Daarnaast biedt de literatuur over ‘whiteness’ belangrijke inzichten in hoe dominante culturen binnen sportorganisaties functioneren. Whiteness verwijst naar de sociale constructie van de witte identiteit en de bijbehorende privileges die vaak onzichtbaar zijn voor degenen die ervan profiteren (Lawrence, 2016, p. 792-793). Het hebben van een witte

huidskleur heeft een normatief karakter en dit biedt leden van deze sociale groep een aanzienlijk privilege (Van Sterkenburg et al., 2021, 40-41). In de context van roeiverenigingen betekent dit dat witte normen en waarden vaak als standaard worden gezien, hetgeen de deelname van etnische minderheden bemoeilijkt.

Dit onderzoek heeft tot doel inzicht te bieden in de rol van de heersende cultuur binnen roeiverenigingen bij de inclusie of uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. In samenspraak met Jacco van Sterkenburg (begeleider van deze scriptie namens de Erasmus Universiteit Rotterdam) is de volgende centrale onderzoeksvraag gearticuleerd: *Welke rol speelt de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen?*

### *1.7 Relevantie van dit onderzoek*

Deze studie draait om het onderzoeken van en naar boven brengen van de (witte) cultuur binnen de roeisport en hoe dat mogelijk samenhangt met raciaal en etnische in- en uitsluiting in de roeisport. Zowel theoretisch als maatschappelijk kan dit onderzoek relevant zijn.

#### *1.7.1 Theoretische relevantie*

Academisch gezien draagt dit onderzoek bij aan de bestaande theorie over racisme en 'whiteness' in sport. Terwijl veel onderzoeken zich richten op grote, populaire sporten zoals voetbal, is er een gebrek aan literatuur over kleinere, elitaire sporten zoals roeien. Dit onderzoek onderzoekt hoe de witte cultuur binnen roeiverenigingen bijdraagt aan uitsluiting van etnisch-geracialiseerde minderheden en hoopt zo te zorgen voor nieuwe inzichten in hoe de cultuur en de bijbehorende normen en waarden binnen sportorganisaties kunnen leiden tot uitsluiting.

Met het Nationaal Sportakkoord van 2018 kwam er meer belangstelling voor sociale in- en uitsluiting op basis van etniciteit binnen verschillende sporten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023). Naast het eerder genoemde onderzoek van de KNRB naar diversiteit en inclusie is er nog geen nieuw rapport opgesteld over de roeisport in Nederland. De KNRB zelf erkent dat er behoefte is aan vervolgonderzoek, met de doelen bewustzijn van diversiteit en inclusie actief te vergroten, kennis op dit gebied binnen de

Nederlandse roeigemeenschap te vergroten en kennis te verzamelen en verspreiden om verenigingen te ondersteunen (Commissie diversiteit & inclusie KNRB, 2022).

Dat onderzoek wordt op dit moment uitgevoerd door de stagiair sportparticipatie van de KNRB, ook begeleider van de commissie diversiteit en inclusie (opgericht in 2021 met als doel het stimuleren van diversiteit en inclusie in de roeisport, zodat iedereen kan deelnemen op basis van gelijkwaardigheid). Zijn onderzoek richt zich vooral op het beleidsaspect. Echter is het ook belangrijk om te kijken naar de heersende cultuur (waaronder ook de manier van communicatie valt) en daarbij horende omgangsvormen (Cremers & Elling, 2020, p. 5), waarin één op de twee roeiers van kleur racisme ervaart (Roeien.nl, 2022). Meer details over deze claim, zoals om welke vormen van racisme het hier draait, werden helaas niet bij het onderzoek vermeld.

Dit onderzoek draagt bij aan meerdere wetenschapsvelden, waaronder sportsociologie, racismestudies, maar ook culturele studies. Binnen de sportsociologie richt het onderzoek zich op de analyse van sociale dynamieken binnen sportverenigingen, met een specifieke focus op de rol van heersende culturen met de bijbehorende normen, waarden en tradities. Door de invloed van deze aspecten op raciale dynamieken binnen de roeisport te onderzoeken, zal dit onderzoek bijdragen aan het begrijpen van sociale en raciale inclusie en uitsluiting. Dit onderzoek positioneert zich ook in het domein van racismestudies dankzij de nadruk op de analyse van raciale discriminatie en uitsluiting binnen de roeisport. Tot slot draagt het onderzoek bij aan culturele studies door nadruk te leggen op culturele aspecten, tradities en normen en waarden binnen sportverenigingen. Door de invloed van deze culturele aspecten op ervaringen van verschillende etnische groepen te onderzoeken, draagt dit onderzoek bij aan het begrip van culturele representatie en praktijken binnen een specifieke sociale context.

### *1.7.2 Maatschappelijke relevantie*

Maatschappelijk en praktisch gezien heeft dit onderzoek implicaties voor het beleid binnen roeiverenigingen en bredere sportorganisaties. Door inzicht te krijgen in welke specifieke culturele dynamieken bijdragen aan uitsluiting, kunnen verenigingen hun beleid gericht aanpassen om inclusie te bevorderen. Dit is niet alleen van waarde voor het bevorderen van diversiteit binnen de roeisport, maar ook voor het verbeteren van de sociale cohesie en het tegengaan van discriminatie in bredere zin.

Hoewel de roeisport in Nederland al sinds 1847 wordt beoefend (KNRB.nl, z.d.), is het nog steeds een relatief kleine sport. Onder studenten is het echter een van de meest vooraanstaande verenigingssporten. Opvallend is dat de toenemende diversiteit in studentensteden niet terug te zien is bij roeiverenigingen en de sport niet van het elitaire karakter afkomt. Volgens Sparreboom et al. (2023) en onderzoek van Woutersen (2011) is het van waarde om juist ook kleinere elitaire sporten te onderzoeken op het vlak van uitsluiting.

De heersende cultuur binnen (elitaire) sporten, zoals roeien, weerspiegelt vaak bredere maatschappelijke kwesties met betrekking tot diversiteit, inclusie en racisme. In een tijd waarin raciale discriminatie en uitsluiting hoog op de maatschappelijke agenda staan, is het belangrijk onderzoek te doen naar culturen binnen deze elitaire sporten met grotendeels witte, homogene omgevingen. Door te onderzoeken hoe de cultuur en de bijbehorende normen en waarden binnen roeiverenigingen van invloed zijn op de inclusie van diverse etnisch-geracialiseerde groepen, kan dit onderzoek niet alleen inzicht bieden in de mechanismen van uitsluiting binnen deze sport, maar ook bijdragen aan bredere discussies over raciale discriminatie in de sportwereld.

Ook kunnen de resultaten concreet worden gebruikt op roeiverenigingen om het belang van beleid op dit vlak duidelijk te maken. Bovendien speelt sport een grote rol in de hedendaagse samenleving en kan een gebrek aan diversiteit in sporten zoals roeien bijdragen aan sociale ongelijkheid en uitsluiting in de bredere samenleving. Door onderzoek te doen naar de ervaringen en perspectieven van roeiers, zal dit onderzoek bijdragen aan het begrip van culturele dynamieken in witte, hoogopgeleide sporten en het begrip van de interacties tussen 'ras' en sport vergroten. Op deze manier hoopt dit onderzoek bij te dragen aan een uitbreiding van het theoretische veld.

## 2: THEORETISCH KADER

Zoals besproken in de introductie is er zowel nationaal als internationaal slechts schaars onderzoek gedaan naar discriminatie in de roeisport. Discriminatie is het nadelig behandelen van personen omdat zij behoren, of gerekend worden, tot een bepaalde groepering (Nievers & Andriessen, 2010). Grotere sporten, zoals voornamelijk voetbal, staan de laatste jaren wel volop in de aandacht. Zo kwam de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) in 2020 naar aanleiding van meerdere concrete incidenten in het voetbal in samenwerking met verschillende ministeries met een plan tegen discriminatie en racisme: ‘Ons voetbal is van iedereen’ (KNVB, 2020). Hierin gaat het aan de slag met het beter voorkomen, signaleren en sanctioneren van discriminatie en racisme. De KNVB geeft in dit rapport aan te streven naar een cultuur waarbij men elkaar aanspreekt en verbetert. Het staat vol met concrete plannen en maatregelen die in het voetbal moeten worden getroffen.

### 2.1 Diversiteit in kleine, elitaire sporten

Naast het voetbal zijn er echter ook in kleinere, elitaire (“van oudsher voor witte, rijke, respectabele mannen”, Sparreboom et al., 2023, p. 7) sporten veranderende ervaringen rondom (etnische) diversiteit en inclusie (Sparreboom et al., 2023, p. 9). Het is dan ook van waarde om ook deze sporten te bestuderen (Woutersen, 2011, p. 6).

Een voorbeeld van zo’n sport die, net als het roeien, oorspronkelijk begon als sport voor de witte elite, is cricket. Cricket wordt veelal gezien als een imperialistische sport, omdat het vooral veel gespeeld wordt in Groot-Brittannië en de voormalig bijbehorende koloniën. Het werd door kolonisten actief gebruikt om Engelse gebruiken aan de inheemse bevolking aan te leren of op te leggen. Later werd cricket eigenlijk uitsluitend door rijke, witte mannen gespeeld die tot de elite behoorden. Er werd onderscheid gemaakt tussen wat gezien werd als *gentlemen* (de ‘elite’) en *players* (het ‘normale volk’). De *gentlemen* maakten het de *players* moeilijk om echt mee te doen door (voor hen) vaak onhaalbare eisen te stellen en voor (te) hoge contributie te zorgen. Cricket was hierdoor niet voor iedereen te betalen, wat de homogene groep in stand hield (Sparreboom et al., 2023, p. 7).

Met dank aan de vele migratie is de afgelopen decennia de diversiteit in het cricket sterk toegenomen (Sparreboom et al., 2023, p. 8). Hoewel cricket (in tegenstelling tot roeien) tegenwoordig dus juist als een multiculturele sport wordt gezien, vonden ook hier de afgelopen jaren meerdere racistische incidenten plaats die de aandacht trokken.

Vergelijkbaar met voetbal, kun je dus stellen dat een hoge mate van etnische diversiteit bij

een sport niet per definitie betekent dat er geen problemen kunnen spelen met betrekking tot discriminatie op basis van etnische achtergrond.

Ook jaren later is dit nog in de cricketcultuur terug te zien. Zo wordt de sport in Engeland en Wales veelal gedomineerd door de netwerken rondom privé scholen (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 13). Ook in de roeicultuur in Nederland speelde opleidingsniveau tot voor kort een belangrijke rol, waar MBO-studenten pas sinds een paar jaar ook welkom zijn. Volgens de KNRB heeft “1 op de 3 roeiers te maken met negatieve grappen en vooroordelen over hun opleidingsniveau” (Roeien.nl, 2022).

Volgens Laila Youssifou, de enige niet-witte bondsroeier, is de universiteitscultuur ook in de roeisport diepgeworteld en is de kans groot dat roeien een studentensport zal blijven (Spekenbrink, 2022). Kansen hiervoor liggen voor Laila vooral in het onderwijs, waar nu bijvoorbeeld wel schoolkampioenschappen worden georganiseerd, maar hier nemen vooral scholen uit gebieden met veel witte, hoogopgeleide ouders aan deel.

Hier verder op voortbouwend is een andere overeenkomst tussen cricket en roeien dat het monetaire aspect een rol speelt. Bij cricket is de elitaire cultuur vandaag de dag nog terug te zien (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 13-15). Dit zou zijn oorsprong hebben in de vroegere afscheiding tussen privéscholen en openbare scholen, waarbij alleen op de eerste van die twee cricket werd aangeboden. Aan deze ongelijkheid is nooit actief wat gedaan, waardoor dit de sport nog altijd kenmerkt. Het is voor kinderen uit lagere sociale klassen veel lastiger om het te maken in het cricket. Geld is een echte barrière en staat vele potentieel succesvolle cricket loopbanen in de weg.

Het is belangrijk rekening te houden met de wortels van de cultuur van een sport omdat deze oorspronkelijke gebruiken invloed blijven hebben op de hedendaagse cultuur (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 13). Het onderzoek van de ICEC toont aan dat er vandaag de dag nog altijd elitisme, structurele en institutionele vormen van racisme actief zijn in het cricket. Onderzoek liet zien dat er sprake is van een cultuur waarin discriminatie vaak niet aangepakt wordt. De roeisport is vergelijkbaar. Volgens Caudwell (2011, p. 119-128) kan roeien worden gekarakteriseerd als een sport die gekenmerkt wordt door exclusiviteit en elitisme, wat bijdraagt aan de uitsluiting van bepaalde groepen.

Hoewel de roeisport zich over de jaren heen heeft ontwikkeld, blijven de oorspronkelijke gebruiken en waarden van een witte, elitaire sport grotendeels in stand. Dit behoud van tradities en normen zorgt ervoor dat de waarden en gebruiken van witte mensen als de norm worden gezien, hetgeen leidt tot impliciete uitsluiting van mensen van kleur. Het

elitaire karakter van de roeisport is daarmee niet alleen een kwestie van sociale klasse, maar ook een kwestie van etniciteit. De cultuur binnen de roeiverenigingen is vaak geworteld in exclusiviteit, wat bijdraagt aan een omgeving waarin witheid de standaard is. Dit kan bijvoorbeeld tot uiting komen in de manier waarop selectieve toelatingsprocedures verlopen (zo kunnen de hoge kosten een barrière vormen voor mensen met een lagere sociaaleconomische achtergrond) en de manier waarop tradities binnen roeiverenigingen worden gehandhaafd. Deze tradities stammen in sommige gevallen af van oude corporale gebruiken. In de hierop volgende paragrafen zal dieper worden ingegaan op hoe deze normen en waarden zich manifesteren binnen de roeisport en hoe ze bijdragen aan etnisch-raciale uitsluiting.

## *2.2 Heersende culturen en toegankelijkheid*

Ook tussen verschillende sportverenigingen bestaan enorme onderlinge verschillen (Lucassen & Van der Roest, 2018). Elke vereniging (en elke sport) heeft een eigen geschiedenis met bijbehorende cultuur en tradities, die soms al lang bestaan en waaraan daarom veel waarde aan wordt gehecht (Cremers & Elling, 2020, p. 5). Van nieuwe leden worden dan ook in sommige gevallen bepaalde dingen verwacht om zich goed aan te kunnen sluiten bij de heersende cultuur.

Bij studentenroeiverenigingen is deze cultuur met bepaalde tradities en gebruiken vaak erg sterk aanwezig. Deze cultuur en omgangsvormen zijn vaak historisch bepaald door Nederlanders zonder migratieachtergrond, wat (vaak onbewuste en onbedoelde) mechanismen van uitsluiting tot gevolg heeft (Cremers & Elling, 2020, p. 5). Hierdoor zijn verenigingen niet voor iedereen even toegankelijk, ondanks het feit dat verenigingen geen uitsluiting als doel hebben en vaak zelfs beleid hebben om mensen met een migratieachtergrond meer te betrekken (Brandsema et al., 2018).

Niet expliciet uitsluiten en in sommige gevallen ook beleid maken om diverse groepen erbij te betrekken, betekent dus niet per definitie dat het aanbod van een sportvereniging ook voor iedereen toegankelijk is (Cremers & Elling, 2020, p. 5-16). Verenigingen kunnen wel aangeven hiervoor open te staan, maar of een vereniging daadwerkelijk als toegankelijk wordt ervaren, wordt bepaald door de mate van 'open staan'. Het onderzoek van Cremers & Elling deed onderzoek bij een aantal verschillende sportverenigingen naar de manier waarop gepraat wordt over open staan voor diversiteit. Kort samengevat vanuit de rapportage, werden de volgende vijf verschillende vertogen hierbij waargenomen:

1. “Er wordt veel belang gehecht aan de bestaande manier waarop de sport wordt aangeboden. Iedereen die graag op die manier wil sporten is welkom, maar het is niet de bedoeling dat het sportaanbod wordt aangepast ten behoeve van de inclusie van etnische minderheden.”
2. “Men is bereid om kleine aanpassingen door te voeren binnen het bestaande aanbod of extra aanbod te genereren. Voorwaarde is wel dat deze aanpassing(en) niet als onverenigbaar worden gezien met de bestaande sportcultuur.”
3. “Inclusief zijn is een expliciete doelstelling. Om (meer) mensen met een migratieachtergrond te betrekken, wordt aanbod gecreëerd dat beter aansluit bij de behoeften van deze doelgroep en probeert men dit te verenigen met de bestaande sportstructuur en -cultuur.”
4. “Men is van mening dat het reguliere aanbod niet in voldoende mate is afgestemd op de diverse typen vraag naar sport onder mensen met een migratieachtergrond. Ook hier is iedereen welkom, maar de doelstelling van deze aanbieders is vooral om mensen uit de wijk die een afstand tot sporten ervaren (en vaak een migratieachtergrond hebben) te bereiken. Daarbij is geen aandacht voor de inclusie van mensen zonder migratieachtergrond.”
5. “Er is sprake van uitsluiting op basis van etnische achtergrond. Het belangrijkste motief hiervoor zou zijn dat een grotere etnische diversiteit tot meer problemen binnen de sportvoorziening zou leiden” (Cremers & Elling, 2020, p. 16).

Hoewel verenigingen mensen met etnische minderheidsachtergronden dus wel pogen te betrekken, zijn leden vaak ook gehecht aan de heersende cultuur. Zo zouden Nederlanders zonder migratieachtergrond bang zijn voor cultuurverlies en voorkeur tonen voor het behoud van bestaande tradities. Ook zouden er mensen zijn die vinden dat iedereen die mee wil doen, zich aan moet passen. Daarnaast zijn er mensen binnen sportverenigingen die personen met een etnische minderheidsachtergrond expliciet willen uitsluiten wegens het idee dat meer etnische diversiteit tot meer problemen binnen de sportvereniging zou leiden. Dit onderzoek toonde aan dat er nauwelijks intern wordt gereflecteerd binnen verenigingen op racisme en discriminatie en mensen dit eigenlijk alleen vaststellen bij andere verenigingen (Cremers & Elling, 2020, p. 5-16).

### 2.3 Diversiteit en discriminatie volgens de Nederlandse Roeibond (KNRB)

Volgens de KNRB zelf maken leden de vereniging en “is elk lid verantwoordelijk voor het creëren van een verenigingscultuur waar iedereen zich thuis voelt (WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie, z.d.). Volgens hen is het hierbij van belang om uitleg te verschaffen over discriminatie, onbewuste vooroordelen en micro-agressie. Op hun website geven ze uitleg over diverse vormen van discriminatie:

- Micro-agressie:
  - Micro-aanvallen: “Openlijke vormen van discriminatie, bijvoorbeeld: “Dat is zo gay!”
  - Micro-beledigingen: “Onbedoeld of onbewust discriminerende boodschappen overbrengen, bijvoorbeeld: “Ben jij lesbisch? Maar je kleed je zo vrouwelijk”
  - Micro-invalidaties: “Het ontkennen en ondermijnen van de realiteit van LHBTI+ leden, bijvoorbeeld: “Homo’s worden hier allemaal als ieder ander lid gezien en behandeld dus een inclusie campagne is nergens voor nodig”
- Onbewuste vooroordelen:
  - Affiniteits vooroordeel: “Zorgt er voor dat we worden aangetrokken tot mensen die op ons lijken, waardoor er homogene teams kunnen ontstaan en er geen ruimte is voor personen met andere genders of seksuele voorkeuren.”
  - Bevestigend vooroordeel: “Je zoekt onbewust bewijs dat jouw eigen mening of overtuiging over de LHBTI+ gemeenschap ondersteunt, wat je ervan weerhoudt om op een objectieve manier naar situaties en personen te kijken.”
  - Stereotyperend vooroordeel: “Je gaat er onbewust van uit dat iemand specifieke eigenschappen heeft vanwege de kenmerken van de gemeenschap waar iemand toe behoort” (WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie, z.d.).

Volgens de KNRB zijn er verschillende rollen die je kunt aannemen wanneer je een omstander bent in een situatie waarin een van de vormen van discriminatie tot uiting komt. Als omstander blijf je passief, als opstander wordt je een actieve omstander, en als

bondgenoot leer je zelf actief meer over inclusie om een ondersteuning te kunnen zijn (WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie, z.d.).

Uit onderzoek uit 2020 bij verschillende Nederlandse sportbonden blijkt dat zelfs bonden die voorop lopen wat betreft de inzet voor diversiteit, er “veel bezwaren zijn om maatregelen te nemen om meer diversiteit te realiseren bij de bond” (Van der Duim, 2020, p. 2-4). Bij bonden zou te veel gefocust worden op het maken van beleid op dit vlak, en te weinig op het veranderen van gedrag. “Beleidsbepalers richten hun acties vooral op sportparticipatie en het meer divers maken van de achterban. Ze zien niet dat de eigen bond nog niet open staat voor iedereen en verschuilen zich onbewust achter heersende discourses. Hierdoor blijven machtsstructuren in stand waardoor de samenstelling van de bonden lastig verandert” (Van der Duim, 2020, p. 2-4).

#### 2.4 Kleedkameercultuur en ‘lad culture’

Racisme en etnische discriminatie in de sport zijn niet altijd gemakkelijk te observeren en kunnen op tal van andere manieren dan directe verbale communicatie tot uiting komen (European Union Agency for Fundamental Rights, 2010, p. 11). Zo kunnen fans, spelers, coaches en arbitraire leiders allemaal onderlinge opmerkingen maken, maar kan het ook voorkomen in de kleedkamer of tijdens de training.

Kleedkameercultuur is een van de belangrijke onderdelen van het Britse zogenaamde ‘lad culture’ (Nichols, 2016, p. 2-8). Dit is een fenomeen dat wordt geassocieerd met bepaalde kenmerken en gedrag, zoals groepen jonge mannen die zich bezighouden met hedonistische praktijken, zoals plezier maken, alcoholgebruik, disruptief gedrag, het objectiveren van vrouwen en interesse in activiteiten die als mannelijk worden beschouwd. Dit gedrag wordt vaak in verband gebracht met (mannelijke) sportculturen, in Engeland met name met rugby en voetbal. Hier worden bepaalde mannelijke eigenschappen en gedragingen benadrukt, zoals stoerheid, fysieke kracht, en deelname aan sociale activiteiten zoals het drinken na de wedstrijd (Nichols, 2016, p. 2-8).

Dit is ook te betrekken op andere sporten. Zo stelt het onderzoek dat sportlocaties in het algemeen een significante rol spelen bij het construeren van mannelijke identiteiten en daarmee *lad cultures* (Nichols, 2016, p. 2-8). Bepaalde mannelijke eigenschappen en gedrag worden versterkt dankzij het platform dat deze verenigingen daarvoor bieden. Binnen kleedkamers kunnen aspecten van lad culture zichtbaar worden in de vorm van humor, groepsdruk, competitiviteit en het versterken van mannelijke identiteiten. Binnen kleedkamers zijn leden zich bewust van wie er aanwezig zijn en kunnen zij er dus vanuit

gaan dat gesprekken die daar worden gevoerd, niet de sfeer van die kleedkamer zullen verlaten. Het is daarom aannemelijk dat er bijvoorbeeld bepaalde grappen worden gemaakt, die in een ander gezelschap minder snel zouden worden gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het maken van vrouwonvriendelijke grappen in de mannenkleedkamer.

Deze opmerkingen worden soms gepresenteerd als onschuldige grappen, maar kunnen in werkelijkheid bijdragen aan het in stand houden van seksistische ideeën en attitudes binnen deze contexten (Nichols, 2016, p. 2-8). Seksisme en genderongelijkheid kunnen hierdoor worden genormaliseerd en lad culture versterkt. Dit soort gedrag wordt vaak gebagatelliseerd en goedgepraat. Dergelijke opmerkingen worden vaak afgedaan als onschuldige grapjes en de ernst ervan wordt zoveel mogelijk geminimaliseerd.

Dit is ook te lezen in het onderzoek van Harmsen et al. (2019, p. 9-11), waaruit blijkt dat er binnen sportteams en -organisaties situaties kunnen ontstaan waarin bepaalde opmerkingen, grappen of gedragingen als humoristisch worden beschouwd door sommigen, terwijl anderen zich erdoor gekwetst of gediscrimineerd kunnen voelen. Deze dynamiek kan voortkomen uit een gebrek aan bewustzijn, educatie of gevoeligheid voor de impact van bepaalde uitspraken of acties op individuen met diverse achtergronden.

Mannen zien dit gedrag zelf vaak als onschuldig. Zij kunnen het dan ook niet plaatsen binnen de lad culture. Dit wordt ook wel ‘*mischievous masculinities*’ genoemd (Nichols, 2016, p. 2-8). Zij gebruiken humor (‘*banter*’) om hun gedrag en opmerkingen te verklaren en zien dit niet als een serieus onderwerp. Zij construeren hun mannelijkheid door middel van *banter* op een speelse, maar bewuste manier.

Binnen deze contexten kunnen ook raciale grappen voorkomen, die bijdragen aan een sfeer van exclusiviteit en discriminatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan grappen die zijn gebaseerd op raciale stereotypen. In de volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op hoe dit zich binnen de roeisport manifesteert. .

## 2.5 Raciale stereotyperingen

Ook kunnen racisme en etnische discriminatie in de sport breder plaatsvinden, en niet alleen op de atleten zelf gericht zijn (European Union Agency for Fundamental Rights, 2010, p. 11). Racisme en etnische discriminatie kunnen ook te zien zijn in media discours of in de communicatie van verenigingen. Vaak zit zulke communicatie over bijvoorbeeld de identiteit van de club al jaren diep in de cultuur van een vereniging verankerd en zijn leden niet eens meer in staat om er acht op te slaan of het op te merken. Daarom is het van belang om deze culturen te onderzoeken, ook naar bestaande aspecten zoals de dagelijkse

communicatie (denk hierbij bijvoorbeeld aan onderlinge communicatie of via de website) waarvan leden zich er zelf niet bewust van zijn dat ze bestaan.

In de studie van Lawrence (2016, p. 779-793) wordt *critical race theory* (CRT) gebruikt, gericht op de manier waarop ‘ras’ en racisme verweven zijn met sociale structuren en instituties. Raciale stereotypering zit soms diepgeworteld vast in een (sport)cultuur. Dit kan erg subtiel en impliciet zijn worden in de manier waarop over sporters van kleur wordt gepraat of hoe zij worden afgebeeld in de media. Ook dit kan onbewust en per ongeluk gebeuren, zo worden vaak bepaalde positieve kenmerken toebedeeld aan sporters van kleur die gebaseerd zijn op raciale stereotypingen, zoals bijvoorbeeld de associatie van zwarte sporters met fysieke kracht of snelheid. Volgens Harmsen et al. (2019, p. 8-9) kan deze stereotyperende beeldvorming een vorm van alledaags racisme zijn.

Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012, p. 432-433), waarbij het commentaar bij voetbalwedstrijden op de Nederlandse televisie wordt onderzocht. Uit dit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat dit commentaar een aantal dominante raciale/geëtniciseerde thema’s vertoont in de representatie van zwarte sporters. Concreet betekent dit dat specifieke thema’s en categorisaties kunnen worden gebruikt bij het commentaar om raciale of etnische verschillen tussen de sporters te construeren. Deze thema’s kunnen dan weer resoneren met koloniale discoursen of heersende raciale of etnische representaties die in de samenleving spelen. Een voorbeeld is bij de representatie van zwarte sporters is het gebruik van het fysieke aspect van hun spel. Zo werden spelers die in dit onderzoek als ‘Surinaams’ werden geclassificeerd, vaker dan andere spelers beschreven op basis van hun fysieke en lichamelijke kwaliteiten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan opmerkingen over hun fysieke kracht, hun grootte en hun snelheid (Van Sterkenburg et al., 2012, p. 432-433).

Uit het onderzoek van Harmsen et al. (2019, p. 8-9) blijkt dat bijvoorbeeld voetballers ook voordeel kunnen halen uit stereotype beeldvorming over bepaalde groepen, zoals het idee dat voetballers van kleur snel en sterk zijn. Naast dat deze beeldvorming een vorm van alledaags racisme kan zijn, kan het dus ook leiden tot positieve verwachtingen en voordelen binnen de context van de sport. De andere kant is dus wel dat dergelijke toebedeelde eigenschappen ook beperkingen kunnen hebben als je later in je carrière bijvoorbeeld als coach of bestuurder wil werken. Bovendien bevestigen ze een breder raciaal vertoog waarin zwarte huidskleur in de eerste plaats wordt geassocieerd met lichamelijke aspecten.

## 2.6 Whiteness

Binnen de sportwereld hebben witte mensen historisch gezien kunnen rekenen op dominante culturele normen gebaseerd op witheid en ervaren zij privileges (Lawrence, 2016, p. 779-793). Dit wordt ook wel 'whiteness' genoemd, hetgeen zich onder meer kan manifesteren in uitsluiting van sporters van kleur en een voorkeur voor witte sporters. Whiteness kan leiden tot impliciete vormen van discriminatie en vooroordelen tegenover mensen van kleur. Whiteness is een vertoog dat witte mensen bevoordeelt en verwijst naar het uitvoeren van 'witte gebruiken'. Uitvoeren draait daarbij niet alleen om het hebben van een witte huidskleur, maar ook naar het gedragen, kleden en spreken op een manier die over het algemeen als 'wit' wordt beschouwd. Dit wordt als de norm gezien en blijft daardoor, vooral voor witte mensen, onzichtbaar (Van Sterkenburg et al., 2021, 40-41).

Whiteness wordt vaak over het hoofd gezien en heeft geen prominente plaats in het discours (Long & Hylton, 2002, p. 87-97). De invloed van whiteness in sport blijft vaak onopgemerkt. Het is essentieel om de verbinding tussen inclusie en uitsluiting op basis van etniciteit en whiteness te onderzoeken om onderliggende mechanismen van discriminatie bloot te leggen en een inclusieve sportomgeving te kunnen bevorderen.

Uit het onderzoek van Long & Hylton (2002, p. 87-97) blijkt dat als mensen van verschillende etnische afkomsten gevraagd wordt om specifieke kenmerken (bijvoorbeeld over de persoonlijkheid) van spelers te benoemen, zij aan spelers van kleur vaak wel specifieke kenmerken kunnen geven, zoals een hoge mate van fysieke kracht of een gebrek aan intelligentie bij trainers van kleur. Deze kenmerken zijn vaak gebaseerd op stereotypes. Bij witte spelers ligt vooral de focus op hun spel en hun sociale interacties. Opvallend hierbij is dat witte spelers als norm werden gezien, niet-witte spelers werden constant 'zij' of 'de ander' genoemd en vergeleken met de witte standaard. Ook in de media kunnen dergelijke raciale thema's terug te zien zijn in het discours, bijvoorbeeld door het gebruik van bepaalde stereotyperingen over raciaal-etnische groepen. Op deze manier wordt een hiërarchie gecreëerd of bevestigd.

Long & Hylton (2002, p. 96) hebben in Engeland onderzoek gedaan naar de verschillende manieren waarin whiteness te zien is in sport. De auteurs van dit onderzoek noemen tien indicatoren van witte privileges in sport. Opvallend is dat geen van deze indicatoren voor de meeste (voornamelijk witte) mensen extreem klinkt of illegaal is. Dit omdat deze privileges dus als de norm worden gezien, waardoor ze voor de meeste mensen moeilijk te identificeren zijn als problematisch. Zo zou je het als een privilege kunnen zien

om de privileges van whiteness zelf niet waar te kunnen nemen. Hieronder een overzicht van de tien indicatoren, vormgegeven in citaten die van een wit persoon zouden zijn:

1. “Ik kan er vrij zeker van zijn dat waar ik ook ga sporten, mensen neutraal of vriendelijk tegen mij zullen zijn als het om ‘ras’ gaat.”
2. “Ik kan naar elke provincie- of districtsvereniging gaan en daar vertegenwoordigd worden in het bestuur en het management ervan.”
3. “Ik kan er vrij zeker van zijn dat wanneer ik naar het jaarlijkse prijsuitreikingsfeest ga, er versnaperingen zullen zijn die mijn culinaire voorkeur weerspiegelen.”
4. “Ik hoef mijn teamgenoten niet te informeren over het bestaan van institutioneel racisme.”
5. “Ik kan het goed doen in de sport zonder dat ik als rolmodel voor mijn ‘ras’ wordt gepresenteerd.”
6. “Er wordt mij nooit gevraagd om namens alle mensen van mijn raciale groep te spreken.”
7. “Ik kan er vrij zeker van zijn dat praten met de ‘verantwoordelijke’ betekent praten met iemand van mijn eigen ‘ras’.”
8. “Ik hoef me geen zorgen te maken dat racistisch gedrag mij van mijn spel afhoudt.”
9. “Ik kan mezelf uitdrukken in de sport zonder dat mensen dit aan mijn ‘ras’ toeschrijven.”
10. “Ik kan in een enkel ‘ras’-team spelen zonder beschuldigingen van scheiding boven integratie” (Long & Hylton, 2002, p. 96).

### *2.7 (Gebrek aan) representatie op top- en bestuursniveau*

Er zijn dus diverse onderzoeken gedaan naar inclusie en diversiteit binnen de heersende culturen op verschillende sportverenigingen, zowel in binnen- als buitenland. Ook vanuit de KNRB wordt hier aandacht aan besteed. Bij het roeien kan echter worden gesproken van een drempel om diversiteit te bereiken die al eerder in het proces opspeelt: bij (of eigenlijk voor) het inschrijven bij een roeivereniging. Vanwege het gebrek aan diversiteit, zien leden van etnische minderheden zich niet gerepresenteerd in het ledenbestand en de vertegenwoordiging hiervan bij promotieactiviteiten. Dit zou mogelijk invloed kunnen hebben op de overweging om je wel of niet in te schrijven bij een

studentenroeivereniging. Zoals opgemerkt door Hassall (2015, p. 1-21), staat roeien bekend als een “WASP” (*White Anglo-Saxon Protestant*) activiteit, hetgeen mensen van kleur af kan schrikken. Dit heeft te maken met financiële beperkingen en minder bekend zijn met een sport, omdat deze in de directe omgeving ook niet beoefend wordt. Dit onderstreept de historische en sociaaleconomische barrières die een rol spelen bij het gebrek aan deelname van minderheden in het roeien.

Hierbij is opnieuw een vergelijking met het cricket te maken. Uit onderzoek naar representatie in Engeland en Wales blijkt bijvoorbeeld dat de mate van diversiteit bij cricketers op het hoogste niveau niet representatief is voor de bredere populatie (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 10). Dit zorgt voor een gebrek aan diverse rolmodellen voor jonge sporters. Ook in de bestuurslaag is er geen representatie van de diversiteit in de populatie of überhaupt in de sport.

In het roeien is de situatie vergelijkbaar. Kijkend naar het KNRB bestuur, is dit niet representatief voor de populatie. Dit bestuur bestaat uitsluitend uit witte mannen en vrouwen (Bestuur KNRB, z.d.). Wel is het bestuur daarmee representatief voor de Nederlandse roeiwereld, namelijk overwegend wit. Ook bij ‘professionele’ roeiers die op het hoogste niveau van de roeisport actief zijn, is weinig diversiteit te zien. Van de 41 actieve roeiers die volgens de website van de KNRB Nederland als sporters vertegenwoordigen op nationale en internationale toernooien, is er slechts één met een niet-witte huidskleur (Selecties, z.d.). De onder-representatie (of soms zelfs afwezigheid) van etnische minderheden in sporten draagt bij aan de symbolische uitsluiting van deze etnische minderheden op andere aspecten (European Union Agency for Fundamental Rights, 2010, p. 53).

## 2.8 *Is diversiteit in sport goed?*

Er lijkt dus een algehele consensus te heersen over het feit dat een aantal sporten te wit is en diversiteit in sport goed is en bevorderd dient te worden. Zo zouden leden van cricketclubs graag meer diversiteit zien omdat dit zorgt voor meer spanning bij wedstrijden, meer gezelligheid en leiden tot meer begrip voor verschillende culturen (Sparreboom et al., 2023, p. 32). Sport wordt vaak gezien als een “vanzelfsprekend kader voor integratie”, maar dit blijkt niet altijd gerechtvaardigd te zijn. Dit zou sterk afhankelijk zijn van vele factoren, waaronder de sport zelf. Over het algemeen zou er sprake zijn van een ‘homofilie-principe’: “sociale netwerken kennen vaak een homogene samenstelling met betrekking tot verschillende socio-demografische, gedragsmatige en interpersoonlijke kenmerken” (Wauters et al., 2016, p. 3-5).

Vooraf vanuit de beleidskant wordt de toegevoegde waarde van sport op het vlak van diversiteit onderschreven (Elling, 2005, p. 357). Deze sociale meerwaarde is echter “gebaseerd op geïdealiseerde beelden van de traditionele wedstrijd sport.” Deze sportieve binding zou volgens het onderzoek van Elling niet alleen positieve invloeden (zoals identificatie) hebben, maar ook gepaard gaan met onderscheiding en uitsluiting. Dit is allemaal echter wel sterk afhankelijk van zowel de sport als het team in kwestie. Zo spelen sociaal contact en interacties bij teamsporten een veel grotere rol. Teamsporters moeten vaak zowel voor, tijdens als na de training of wedstrijd samenwerken en contact met elkaar hebben. Roeien lijkt op het eerste oog een geschikte sport voor dergelijke aspecten van sportieve binding. Hoewel er ook eenpersoonsboten bestaan, roeien de meeste mensen samen in meerpersoonsboten (met twee, vier of acht roeiers en in sommige gevallen een stuurman of stuurvrouw). Ook rondom trainingen vindt veel sociale interactie plaats, bijvoorbeeld bij het voor- en nabespreken, het sleutelen aan boten en materiaal en in de kantines en kleedkamers.

## *2.9 Verwachtingen*

Gebaseerd op de onderzoeken van Cremers & Elling (2020) en Sparreboom et al. (2023), zou verwacht kunnen worden dat roeiverenigingen, net als cricketclubs, diepgewortelde culturele en traditionele aspecten hebben die geworteld zijn in vertogen van whiteness en kunnen leiden tot (onbewuste) mechanismes van uitsluiting. Dit suggereert dat de bestaande cultuur en tradities binnen roeiverenigingen mogelijk bijdragen aan het in stand houden van discriminatoire praktijken, zij het vaak onbewust.

Nederlanders zonder migratieachtergrond zouden voorkeuren kunnen hebben voor het behoud van reeds bestaande tradities, mogelijk ten koste van inclusiviteit voor leden die wel een migratieachtergrond hebben. Daarnaast kan op basis van het onderzoek van Cremers & Elling (2020), maar ook dat van Brandsema et al. (2018) verwacht worden dat verenigingen misschien wel beleid zullen hebben omtrent discriminatie en uitsluiting, maar er toch weinig interne reflectie plaatsvindt en leden dit eerder zullen waarnemen bij andere verenigingen dan bij de eigen vereniging.

Wat betreft de representatie van etnische minderheden op verschillende niveaus kan bij de roeisport worden verwacht dat er sprake is van ondervertegenwoordiging van deze groepen in zowel de ledenpopulatie als in bestuursfuncties. Dit gebrek aan diversiteit in representatie draagt mogelijk bij aan de symbolische uitsluiting van etnische minderheden in andere aspecten van de sport (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 10).

Ook suggereert de literatuur dat kleedkameercultuur en ‘lad culture’ binnen roeiverenigingen een rol kunnen spelen bij het in stand houden van discriminatie en uitsluiting (Nichols, 2016, p. 2-8). Bepaald gedrag en bepaalde opmerkingen binnen deze contexten kunnen bijdragen aan het normaliseren van grappen op bijvoorbeeld het gebied van seksisme en genderongelijkheid, maar wellicht ook op het gebied van kleur en etniciteit. Mannen binnen roeiverenigingen kunnen bepaalde discriminerende opmerkingen en gedrag bagatelliseren en goedpraten als onschuldige grapjes, wat bij kan dragen aan het in stand houden van discriminerende houdingen.

Op het gebied van whiteness kan op basis van de literatuur (Lawrence, 2016, p. 779-793; Long & Hylton, 2002) worden verwacht dat whiteness, als historisch gevestigde norm en vertoog binnen de sport, kan leiden tot impliciete vormen van discriminatie en vooroordelen tegenover mensen van kleur. Dergelijke raciale stereotyperingen kunnen zich subtiel manifesteren in de behandeling en afbeelding van sporters van kleur, bijvoorbeeld in de communicatie vanuit de club op de website of sociale media, mogelijk met implicaties voor hun ervaringen binnen de roeisport.

Deze studie draagt bij aan de theorie op het gebied van sport en diversiteit door diepere inzichten te verschaffen in hoe een (witte) cultuur binnen sportverenigingen kan bijdragen aan etnisch-raciale uitsluiting. Hiermee draagt het bij aan de theorie over racisme en whiteness in de sport, met een specifieke focus op de roeisport, waar nog relatief weinig literatuur over bestaat. Dit onderzoek is relevant voor sportsociologie, racismestudies en culturele studies, door de focus op sociale dynamieken, raciale discriminatie en culturele representatie binnen sportverenigingen. Ook ondersteunt dit onderzoek de vraag naar meer onderzoek op het gebied van diversiteit en inclusie in de Nederlandse roeisport.

### **3: METHODE**

#### *3.1 Onderzoeksmethode*

Dit onderzoek hanteerde een kwalitatieve onderzoeksaanpak om inzichten te verkrijgen in de rol van de heersende cultuur met de bijbehorende normen en waarden binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. Kwalitatief onderzoek is bij uitstek geschikt voor het onderzoeken van complexe sociale fenomenen zoals heersende culturen en bijbehorende normen en waarden, omdat het zich richt op de interpretatie en betekenisgeving van menselijk gedrag en ervaringen (Johnson, 2001, p. 14).

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, werden tien semigestructureerde diepte-interviews afgenomen. Deze interviews richtten zich onder meer op persoonlijke ervaringen met betrekking tot de perceptie van de heersende cultuur (en de bijbehorende normen en waarden), racisme en uitsluiting. De interviews duurden allemaal tussen de 45 en 60 minuten. Alle deelnemers werden gevraagd om expliciet toestemming te geven voor hun deelname en hun anonimiteit werd verzekerd. Hier wordt later in deze sectie nog dieper op ingegaan. Interviews kunnen gebruikt worden om te verkennen en verifiëren, om menselijk gedrag en ervaringen te kunnen interpreteren en hier betekenis aan te geven (Johnson, 2001, p. 14). Op deze manier kan de onderzoeker kennis opbouwen en dit terugkoppelen naar de respondenten gedurende het interview.

Het verkennen van menselijk gedrag en ervaringen houdt in dat onderzoekers openstaan voor nieuwe inzichten en perspectieven die tijdens de interviews naar voren komen. Door actief te luisteren naar de verhalen en interpretaties van de informanten, kunnen onderzoekers een dieper begrip ontwikkelen van de onderzochte fenomenen (Johnson, 2001, p. 14). Deze aanpak stelde de onderzoeker in staat om inzicht te verkrijgen in de percepties en ervaringen van de respondenten, wat essentieel is voor het begrijpen van subtiele en vaak impliciete vormen van inclusie en uitsluiting binnen roeiverenigingen.

Het houden van privé interviews geeft respondenten de gelegenheid om open te praten over in dit geval bijvoorbeeld de roeicultuur op hun vereniging, zonder dat zij zich op het moment van het interview omgeven voelen door diezelfde cultuur. Hierdoor kunnen zij vrijuit spreken. Als er bijvoorbeeld gesproken wordt over bepaalde spelende hiërarchieën, kan iemand hier makkelijker over praten in een één op één gesprek dan in een focusgroep waarbij andere leden van diezelfde hiërarchie mogelijk aanwezig kunnen zijn. Het creëren van een veilige omgeving stelt onderzoekers in staat om een betekenisvolle dialoog tot stand brengen en waardevolle inzichten verzamelen die anders misschien niet aan het licht zouden komen (Johnson, 2001, p. 5).

Deze aanpak met semigestructureerde diepte-interviews biedt de flexibiliteit om binnen een interview zowel fundamentele informatie te verkrijgen als de participanten de ruimte te geven om persoonlijke ervaringen te delen. Het houden van interviews geeft de onderzoeker bovendien de gelegenheid om de respondent waar te nemen tijdens het geven van antwoorden en hierop in te spelen gedurende het interview. Op deze manier is bijvoorbeeld goed aan te voelen wanneer een onderwerp gevoelig ligt of een respondent hoopt op een vraag om op een specifiek onderwerp dieper in te kunnen gaan. Het opbouwen van vertrouwen tussen de interviewer en de respondent is van essentieel belang bij het verkrijgen van eerlijke en diepgaande informatie (Johnson, 2001, p. 9). Door een semigestructureerde aanpak te hanteren, kunnen onderzoekers gevoelige onderwerpen op een respectvolle manier benaderen en dieper ingaan op de ervaringen en perspectieven van de respondenten.

### 3.2 Datacollectie (*respondentselectie*)

De deelnemers aan dit onderzoek bestaan uit leden van verschillende studentenroeiverenigingen in Nederland. In totaal werden tien deelnemers geïnterviewd, die via een gerichte steekproef werden opgenomen. Deze groep werd samengesteld door middel van een selectie uit het netwerk van de onderzoeker. De eerste respondenten kwamen hierbij direct uit het netwerk van de onderzoeker, waarna werd overgegaan op respondenten die via via werden gevonden en binnen de steekproef pasten. Hierbij werd gezocht naar respondenten die diep geworteld zijn in de setting of gemeenschap, recente lidmaatschapsdeelname hebben, of een zekere interesse hebben om de interviewer te helpen. Dit zijn over het algemeen de beste informanten (Johnson, 2001, p. 12). Via via respondenten identificeren zorgt ervoor dat onderzoekers kunnen onderzoeken waar ze al kennis van hebben of gemakkelijke toegang toe hebben. Dit kan bijdragen aan een effectieve respondentselectie en het verkrijgen van waardevolle inzichten .

Er werd hierbij gemikt op een groep respondenten die de samenstelling van de gemiddelde studentenroeivereniging reflecteert. Dit betekent dat het merendeel van de respondenten geen migratieachtergrond heeft, maar er ook enkele respondenten zijn die dit wel hebben. In het geval van dit onderzoek waren dit drie respondenten. Zo kunnen de heersende cultuur en de mogelijke in-en uitsluiting op basis van etnische afkomst van beide kanten bekeken worden.

Voor de steekproef werd gezocht naar roeiers van maximaal zes verschillende verenigingen: Nereus, Okeanos, Orca, Skadi, Skøll en Triton. Deze verenigingen zijn gekozen omdat zij zich bevinden in grote steden met veel diversiteit (Amsterdam, Rotterdam en Utrecht). Elitaire culturen kunnen soms het best worden beschreven door mensen die zich hier zelf geen onderdeel van voelen. Daarom bevat de groep respondenten niet alleen mensen met een universitair opleidingsniveau, maar ook hbo studenten, die in het verleden niet altijd welkom waren op studentenroeiverenigingen. Deze mensen kunnen vaak interessante inzichten bieden in de opvallendheden aan een bepaalde (sub)cultuur en processen van in- en uitsluiting.

Uiteindelijk bestond de groep respondenten uit drie leden van Orca, twee van Triton, twee van Nereus, twee van Skøll en één van Skadi. Dit betekent dat het grootste deel van de respondenten in Utrecht bij een studentenroeivereniging actief zijn of waren. Drie leden van Orca en twee van Triton maakt in totaal vijf. Verder zorgen Nereus en Skøll voor vier leden uit Amsterdam en blijft er met Skadi één over uit Rotterdam. Van de respondenten was de ene helft (de leden van Nereus, Triton en Skadi) lid van een corporale vereniging, en de andere helft (Orca en Skøll) niet. Zes respondenten waren mannen, de overige vier waren vrouwen. In figuur 1, 2 en 3 is een overzicht van de respondenten te zien.

Contact met de potentiële respondenten werd gelegd via WhatsApp, waar zij werden benaderd met een verzoek tot deelname aan het onderzoek. De potentiële respondenten werden direct op de hoogte gesteld van de aard van het onderzoek en de criteria voor de respondentenselectie.

Na ontvangst van de bevestiging van de respondenten werden de interviews ingepland op een tijdstip dat voor zowel de respondenten als de onderzoeker geschikt was. Hierbij werd rekening gehouden met eventuele voorkeuren of beperkingen van de respondenten, zoals beschikbaarheid en locatie. Er werd gezocht naar fysieke locaties die voor de respondent goed bereikbaar waren en waarin zij zich comfortabel voelden. Ook werd er rekening gehouden met omgevingsgeluid. Te veel geluid op de achtergrond kan zorgen voor een minder goede audio opname van het interview.

Van tevoren ontvingen de respondenten gedetailleerde informatie over wat ze konden verwachten tijdens de interviews, inclusief de duur, het onderwerp en de interviewprocedure. Hierbij werd ook benadrukt dat deelname volledig vrijwillig is en dat ze op elk moment konden besluiten om hun deelname te beëindigen zonder daar reden voor te hoeven geven.

Opleidingsniveau	Aantal respondenten
Universitair	6
Hbo	4

*Figuur 1*

<b>Roeivereniging</b>	<b>Aantal respondenten</b>
<b>Orca (Utrecht)</b>	3
<b>Triton (Utrecht)</b>	2
<b>Nereus (Amsterdam)</b>	2
<b>Skøll (Amsterdam)</b>	2
<b>Skadi (Rotterdam)</b>	1

*Figuur 2*

<b>Leeftijd</b>	<b>Aantal respondenten</b>
<b>18</b>	1
<b>22</b>	1
<b>23</b>	3
<b>24</b>	2
<b>25</b>	1
<b>26</b>	1
<b>27</b>	1

*Figuur 3*

### *3.3 Datacollectie (verzameling van de data)*

Voorafgaand aan het afnemen van de interviews werd het doel van het onderzoek toegelicht en werd de anonimiteit en de vrijwilligheid van de deelname aan het onderzoek benadrukt. Dit om een open sfeer te creëren waarin respondenten zich genoeg op hun gemak voelen om hun persoonlijke percepties, ervaringen en opvattingen te delen.

Ook werden de respondenten gevraagd om geïnformeerde toestemming voor het onderzoek te verlenen. Hiervoor hadden de respondenten twee opties. Er was bij elk interview een toestemmingsformulier aanwezig met alle informatie over het onderzoek (te lezen in bijlage A). Op dit toestemmingsformulier stonden contactgegevens van de onderzoeker, een beschrijving van het onderzoek, uitleg over mogelijke risico's en voordelen, en informatie over het tijdsbestek van het onderzoek en de rechten van de participant. De respondenten werd uitgelegd wat er op deze formulieren te lezen was. Vervolgens werd hen de keuze gegeven om hun toestemming te verlenen door middel van het ondertekenen van twee formulieren (één voor de onderzoeker en één om zelf te bewaren) of door middel van mondelinge toestemming. Deze mondelinge toestemming is ook te horen op de audiobestanden. Alle respondenten hebben geïnformeerde toestemming voor het onderzoek verleend.

Na het verlenen van geïnformeerde toestemming werd de opname van het interview gestart. In de meeste gevallen werd hiervoor al enkele minuten gepraat met de respondenten over zaken die niet aan het onderzoek gerelateerd zijn om ze op hun gemak te stellen en even te laten settelen. Ook stelde de onderzoeker zichzelf voor aan de respondenten en werd het onderzoek toegelicht. De interviews werden op verschillende locaties afgenomen: thuis bij de onderzoeker, thuis bij de respondent en op aangewezen vergaderruimtes. Een enkel interview werd uit noodzaak digitaal gehouden.

Om te zorgen voor nauwkeurige data voor de analyse, werden de interviews met een laptop of een telefoon opgenomen om deze te kunnen transcriberen. Hiervoor werd de standaard 'spraak recorder' app op de telefoon van de onderzoeker gebruikt. Hierop kon de onderzoeker ook zien hoe lang het interview al bezig was. Voor respondenten was dit in principe niet goed zichtbaar. Respondenten werd gevraagd om vooral op een natuurlijke manier te praten en hierbij geen rekening te houden met het feit dat ze werden opgenomen.

Tijdens de interviews werden vooral veel open vragen gesteld. Dit om de respondenten de ruimte te geven de vragen vrij te interpreteren en hun percepties, ervaringen en opvattingen te delen. De onderzoeker koos op zijn beurt dan momenten uit om dieper op bepaalde dingen in te gaan en meerdere en specifiekere vervolgvragen te stellen. Per interview verschilden de onderwerpen waar dieper op werd ingegaan, omdat elke respondent eigen percepties, ervaringen en opvattingen brengt. Vandaar dat de topiclijst vooral werd gebruikt om als rode draad van het interview achter de hand te houden. Er was dus ook ruimte tijdens de interviews voor spontane discussies of om het over onderwerpen te hebben die niet aan bod komen in de topiclijst.

De interviews werden afgerond als de onderzoeker het gevoel had dat alle relevante onderwerpen waren besproken. Interviews werden niet eerder afgerond omwille van de tijd. Direct na het interview werd de opname gestopt. Hierna werd de respondent nog van harte bedankt voor de deelname. Ook werden nogmaals de contactgegevens besproken voor mogelijke vragen en werd de optie aangeboden om het uiteindelijke paper opgestuurd te krijgen, indien zij hierin geïnteresseerd zijn.

#### *3.4 Datacollectie (gebruik van een topiclijst)*

Bij de afname van de interviews werd gebruik gemaakt van een topiclijst gericht op de ervaringen van de respondenten omtrent de rol van de heersende cultuur en de bijbehorende normen en waarden binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. Op deze manier werd gezorgd dat er relevante onderwerpen aan bod kwamen. Deze topiclijst is voorafgaand aan de interviews bekeken door Jacco van Sterkenburg van de Erasmus Universiteit Rotterdam, expert op dit onderzoeksgebied en begeleider van dit onderzoek.

In de interviews werd gevraagd naar onder meer de heersende cultuur en de bijbehorende normen en waarden op de roeiverenigingen door te vragen naar welke gebruiken binnen de vereniging als vanzelfsprekend worden ervaren, en waarvan raar wordt opgekeken als je er niet aan meedoet. Ook werden er vragen gesteld over de kleedkameercultuur, zoals of daar bepaalde grappen worden gemaakt die je niet zou maken in het bijzijn van anderen. Deze topics werden niet uitsluitend bedacht door de onderzoeker, maar komen deels ook voort uit de literatuur die eerder in dit onderzoek aan bod is gekomen. Zo werden de onderzoeken van de Independent Commission for Equity in Cricket (2023, p. 13-15) en Sparreboom et al. (2023, p. 7-9) gebruikt om naar parallellen met de cricketsport te kunnen vragen, diende het onderzoek van Cremers & Elling (2020, p. 5-16) om vragen te bedenken over de toegankelijkheid van een sport, werd het artikel van Nichols (2016, p. 2-8) gebruikt om vragen over het topic lad culture te bedenken en droegen de onderzoeken van Lawrence (2016, p. 779-793) en Long & Hylton (2002, p. 87-97) bij aan het bedenken van vragen rond het topic over whiteness.

De volledige topiclijst is te zien in figuur 5. Dit is de topiclijst zoals deze werd gebruikt bij de laatste paar interviews. Tussendoor is de topiclijst enkele keren aangepast op basis van de interviews die al waren afgenomen. Het ging hierbij met name om onderwerpen die al eerder in het gesprek aan bod kwamen. Dit is gebruikelijk in het proces van kwalitatief onderzoek aan de hand van interviews (Johnson, 2001, p. 5-14). Doordat datacollectie (het afnemen van interviews) en data analyse (het analyseren van de interviews) elkaar constant afwisselen, is het mogelijk om de datacollectie tijdens dit proces aan te passen om te zorgen voor data die beter passend zijn bij de analyse. Na interviews werd bijvoorbeeld gekeken of er vragen werden gesteld die overbodig bleken, of waarvan de antwoorden vaak niet van toepassing bleken bij het topic. Gebeurde dit vaker, werden deze vragen uit de topiclijst gehaald. Ook kon het voorkomen dat er vragen aan de topiclijst werden toegevoegd. Dit gebeurde bijvoorbeeld als een eerdere vraag in meerdere interviews naar dezelfde vervolgvraag leidde.

- Icebreakers
  - Waar woon je? Waar ben je opgegroeid? Wat is je leeftijd?
  - Hoe zou je je eigen etnische achtergrond omschrijven?
  - Hoe lang zit je al bij deze vereniging?
- Over de vereniging:
  - Hoe zou je de sfeer op de vereniging beschrijven?

- Wat voor leden hebben jullie voornamelijk qua leeftijd, gender en etnische achtergrond?
- Is het ledenbestand representatief voor de stad van de vereniging? Kan je dat toelichten?
- Ervaringen met de heersende cultuur en bijbehorende normen en waarden binnen de roeivereniging:
  - Hoe zou je de cultuur binnen de roeivereniging beschrijven? Doorvragen naar voorbeelden. Bij moeite met antwoorden: vragen hoe de cultuur op een roeivereniging verschilt/overeenkomt met die op andere sportverenigingen.
  - Welke gebruiken en tradities worden als vanzelfsprekend beschouwd binnen de vereniging?
  - Zijn er specifieke normen of waarden die worden benadrukt of gehandhaafd binnen de vereniging? Kan je dat toelichten? Wat vind je van die normen en waarden?
- Percepties van racisme en uitsluiting:
  - Heb je persoonlijk wel eens ervaring gehad met racisme of uitsluiting binnen de roeivereniging?
  - Hoe reageren mensen binnen vereniging op incidenten van racisme of uitsluiting?
  - Hoe reageert het bestuur van de vereniging op dergelijke incidenten?
- Kleedkamercultuur en informele interacties:
  - Hoe zou je de sfeer in de kleedkamer beschrijven?
  - Zijn er bepaalde grappen of opmerkingen die regelmatig voorkomen en die als ongemakkelijk worden ervaren?
  - Zijn er bepaalde grappen of opmerkingen die wel eens worden gemaakt, die in een ander gezelschap minder snel gemaakt zouden worden? Hier concreet op doorvragen. Hangt dit bijvoorbeeld samen met kleur of gender?
  - Zijn er ongeschreven regels of verwachtingen met betrekking tot gedrag in de kleedkamer?
- Percepties van inclusie en diversiteit:
  - Roeien wordt van oudsher gezien als een elitaire, witte sport. Heb je enig idee hoe dit gekomen is?
  - Verschilt de omgang met verschillende etnische minderheden in het roeien met andere sporten?
  - Zou je je als lid van een minderheidsgroep welkom en geaccepteerd voelen binnen de vereniging? Hier doorvragen: waarom wel/niet?
  - Zijn er initiatieven of beleid binnen de vereniging gericht op het bevorderen van inclusie en diversiteit? Kan je daar voorbeelden van geven? Wat vind je van die initiatieven? Wat kan er nog beter?
- Rol van *whiteness* en impliciete vooroordelen:
  - Heb je ooit situaties ervaren waarin iemand met witte huidskleur de voorkeur krijgt op basis van zijn/haar huidskleur, of waarin impliciete vooroordelen duidelijk werden binnen de vereniging?
  - Hoe denk je dat structuren waarin witte privileges spelen de cultuur en dynamiek binnen de vereniging beïnvloeden?
  - Zijn er specifieke kenmerken die vaak worden toegeschreven aan witte roeiers versus roeiers van kleur?
- Reflectie op de rol van de vereniging en individuele leden:
  - In hoeverre voelen leden zich verantwoordelijk voor het bevorderen van een inclusieve cultuur binnen de vereniging? Kan je hier voorbeelden van geven? Hoe sta je hier zelf in?
  - Zijn er manieren waarop de vereniging haar cultuur kan verbeteren om meer inclusief te zijn?
  - Wat vind je van de manier waarop de vereniging naar buiten omgaat met (de promotie van) diversiteit vergeleken met binnen de vereniging?
- Reflectie op eigen gedrag en percepties:

- Heb je zelf ooit onbewust bijgedragen aan het in stand houden van uitsluitende praktijken of normen binnen de vereniging? Doorvragen naar voorbeelden.
- Zie je ruimte voor persoonlijke groei en verandering met betrekking tot inclusie en diversiteit binnen de roeivereniging?

*Figuur 4*

Het gebruik van abstracte termen en complexe vragen in de topiclist bracht in sommige gevallen uitdagingen met zich mee. In sommige gevallen werd aanvullende uitleg aan de respondenten gegeven, leidend tot variërende niveaus van begrip en interactie. Vragen werden bijvoorbeeld anders geformuleerd of toegelicht met concrete voorbeelden, zodat respondenten de vragen volledig begrepen en betekenisvolle antwoorden konden geven.

De witte gebruiken die whiteness kenmerken, zijn voor witte mensen vaak vanzelfsprekend en daardoor onzichtbaar. Het was daardoor soms lastig voor respondenten om hier vragen over te beantwoorden of concrete voorbeelden van te geven. Dit bevestigt de theorie dat whiteness vaak als de norm wordt gezien en daardoor moeilijk te identificeren is en onopgemerkt blijft in dagelijkse ervaringen.

### *3.5 Data-analyse*

De data-analyse begon met het transcriberen van de opgenomen interviews. Deze transcripten werden vervolgens gecodeerd en thematisch geanalyseerd. Thematische analyse stelt de onderzoeker in staat om diep in te gaan op de percepties en ervaringen van de respondenten die aan bod kwamen in de afgenomen interviews. Deze methode biedt flexibiliteit doordat de onderzoeker toegang heeft tot zowel expliciete als impliciete informatie die naar voren komt tijdens de interviews. Deze informatie kan vervolgens geordend worden in overkoepelende thema's. Het belangrijkste voordeel van thematische analyse ten opzichte van grounded theory is dat het gericht is op het identificeren van patronen binnen de verzamelde data, terwijl grounded theory zich vooral richt op het ontwikkelen van nieuwe theorieën en hypothesen op basis van de data. (Boeije, 2010).

Voor dit onderzoek is thematische analyse zeer geschikt. Dat heeft te maken met meerdere voordelen die een thematische analyse biedt. Zo zorgt de flexibiliteit dat het toe te passen is op verschillende soorten data, waaronder ook transcripten van interviews. Ook is het een erg toegankelijke methode, in de zin dat het makkelijk te leren is voor onderzoekers die nog maar beperkte ervaring hebben met het uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Bovendien helpt thematische analyse bij het genereren van verschillende inzichten en het benadrukken van verschillen en overeenkomsten in de data. In dit onderzoek werd zowel naar expliciete als naar impliciete mechanismen van in- en uitsluiting gekeken, wat goed aansluit bij thematische analyse. Dit biedt namelijk de mogelijkheid om zowel manifeste als latente inhoud in een dataset te identificeren. Bovendien stelt thematische analyse je in staat om sociale interpretaties van de data te genereren, hetgeen relevant is om de rol van heersende cultuur en de bijbehorende normen en waarden bij het vormgeven van inclusie en uitsluiting te begrijpen (Braun & Clarke, 2006, p. 77-96).

In het bijzonder werd hierbij gekeken naar patronen en overkoepelende thema's aangaande de rol van de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. De data werden geanalyseerd om betekenisvolle inzichten te kunnen creëren en meer begrip te verschaffen. Uitspraken van respondenten werden nauwkeurig gelezen en hier werd een code aan toegekend. Veel respondenten hadden het bijvoorbeeld over het monetaire aspect dat een rol zou kunnen spelen bij het ontoegankelijke karakter van de roeisport. Verschillende uitspraken die hiermee te maken hadden, werden gemarkeerd met de code 'geld'. Zo voor alle verschillende uitspraken die vaker terugkwamen in de verschillende interviews.

Deze codes werden uitgebreid geanalyseerd om te kijken welke relevant zijn voor dit onderzoek, en om te kijken welke codes samen onder hetzelfde overkoepelende thema passen. Zo paste de code 'geld' samen met de code 'geen eerlijke loting' onder het overkoepelende thema 'praktische drempel om lid te worden'. Deze verschillende thema's worden in het resultatenhoofdstuk verder besproken.

### *3.6 Betrouwbaarheid en validiteit*

De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt gewaarborgd door de transparantie van de methode. In dit hoofdstuk is uitgebreid verslag gedaan van de onderzoeksmethoden, inclusief de selectie van respondenten, het afnemen van interviews en de analyse van de

data. Deze transparantie maakt het mogelijk voor andere onderzoekers om de studie te repliceren en te verifiëren.

Alle interviews zijn afgenomen volgens een semigestructureerde topiclijst, wat zorgt voor consistentie in de verzamelde data. De vragenlijsten zijn zorgvuldig ontworpen om relevante informatie te verzamelen over de heersende cultuur en de bijbehorende normen en waarden, en hoe deze de in- en uitsluiting binnen roeiverenigingen beïnvloeden.

Door middel van systematische thematische analyse zijn de gegevens gecodeerd en geanalyseerd. Deze methode zorgt ervoor dat de data consistent en betrouwbaar wordt geïnterpreteerd.

Om patronen en thema's binnen de data te identificeren en te verifiëren werd gebruik gemaakt van *analytic induction*. Door de constante vergelijking van gegevens (*constant comparison*) werden initiële bevindingen steeds opnieuw getoetst aan nieuwe data die tijdens de interviews verzameld werd om zo tot gegronde conclusies te kunnen komen.

Bij de analyse van de data werd verder nog speciale aandacht besteed aan afwijkende gevallen (*deviant cases*) die niet overeenkwamen met de algemene patronen die in de eerder afgenomen interviews werden vastgesteld. Deze analyse helpt om een vollediger en genuanceerder begrip van de onderzoeksbevindingen te verkrijgen.

De positie van de onderzoeker speelt ook een rol in het onderzoek zelf. Eigenschappen, kenmerken en ervaringen van de onderzoeker kunnen van invloed zijn op de verzameling en interpretatie van de data. De etniciteit en het gender (in het geval van dit onderzoek een witte man) kunnen zowel voordelen als beperkingen met zich meebrengen in het verkrijgen van vertrouwelijke informatie van respondenten. Bijvoorbeeld, respondenten van dezelfde etnische achtergrond als de onderzoeker kunnen zich meer op hun gemak voelen om openlijk over hun ervaringen te praten. Tegelijkertijd kunnen respondenten die niet dezelfde etnische achtergrond als de onderzoeker hebben, mogelijk geneigd zijn om minder snel gevoelige ervaringen op dit vlak te delen met de interviewer.

Ook de achtergrond als roeier van de onderzoeker kan helpen om de context en terminologie van de roeisport en de wereld van het studentenroeien beter te begrijpen. Tegelijkertijd kan het ook een bepaalde bias introduceren, waarbij bepaalde normen en waarden mogelijk als vanzelfsprekend worden beschouwd. Door voortdurende zelfreflectie en kritische evaluatie van de positie van de onderzoeker, is geprobeerd deze bias te minimaliseren en bij te dragen aan de validiteit van de resultaten van dit onderzoek. Daarnaast is deze scriptie zowel tijdens het schrijfproces als in de afrondende fase meerdere keren bekeken door de experts op dit onderzoeksgebied van de Erasmus Universiteit Rotterdam (Jacco van Sterkenburg) en het Mulier Instituut te Utrecht (Agnes Elling en Rens Cremers). Zij dienden als begeleiders van dit onderzoek en hebben zelf geen van allen een achtergrond in de roeisport. In het proces van dit onderzoek werden de opzet en de voortgang meermaals met hen besproken. Het Mulier Instituut is een sportonderzoeksinstituut dat onderzoeken doet naar sociaalwetenschappelijke kwesties in de Nederlandse sportwereld. Het betreft een onafhankelijke stichting die vaker samenwerkingen aangaat met studenten van universiteiten en hogescholen.

## 4: RESULTATEN

In deze sectie worden de resultaten gepresenteerd van de interviews die zijn afgenomen om de toegankelijkheid en inclusiviteit binnen de roeivereniging te onderzoeken. Dit hoofdstuk is vooral beschrijvend van aard. In de conclusie en discussie zullen de bevindingen in academische literatuur worden ingebed. De interviews zijn gecodeerd op basis van de vastgestelde thema's die betrekking hebben op de drempels om lid te worden, de redenen waarom leden zich niet prettig voelen, de factoren die de huidige situatie in stand houden, en de ongewenste gevolgen van deze situatie. De thema's zijn als volgt:

1. Drempels om lid te worden/toegankelijkheid
  - Praktisch:
    - Kosten
    - Geen eerlijke loting
  - Cultuur:
    - Geen herkenning/gebrek aan representatie
    - Corporaal gehalte
2. Redenen om je niet prettig te voelen
  - Kleedkamercultuur/*lad culture*
  - Wijze waarop over roeiers van kleur wordt gepraat
  - *Whiteness*
3. Waarom blijft dit bestaan?
  - Men spreekt elkaar niet aan
  - Cultuur wordt in stand gehouden
  - Gebrek aan representatie in promotie
4. Ongewenste gevolgen
  - Mislopen van potentieel goede sporters
  - Minder culturele diversiteit

De interviews geven inzicht in de ervaringen van leden en voormalig leden van de roeiverenigingen en bieden een genuanceerd beeld van de situatie. Door de analyse van de data wordt duidelijk welke factoren bijdragen aan de toegankelijkheid en inclusiviteit binnen de vereniging en welke maatregelen nodig zijn om een meer diverse en inclusieve omgeving te creëren.

De volgende subsecties presenteren de bevindingen van de interviews, gestructureerd volgens de bovengenoemde thema's. Hierbij worden de belangrijkste citaten en observaties uit de interviews gepresenteerd om de verschillende perspectieven en ervaringen van de respondenten te illustreren.

#### ***4.1: Drempels om lid te worden/toegankelijkheid***

Een van de vaak terugkerende thema's in de interviews was de mate van toegankelijkheid op studentenroeiverenigingen. Respondenten hadden het over een drempel die zou bestaan voordat iemand besluit om zich definitief in te schrijven. Als men eenmaal deze horde genomen heeft, zouden ze merken dat de verenigingen verwelkomend zijn en voor iedereen open staan. De respondenten zagen meerdere oorzaken voor deze drempel. Aan de ene zijde zijn er praktische zaken die de roeisport minder toegankelijk voor iedereen maken. Zo zouden de hoge kosten een belangrijke achterliggende oorzaak zijn. Bovendien zou er geen eerlijke loting plaatsvinden om te bepalen wie lid mogen worden, waarbij wel verschillen bestaan per vereniging. Hier wordt later in deze sectie in meer detail op ingegaan. Aan de andere kant zouden er ook culturele zaken zijn die voor een drempel zorgen. Zo zou er vanwege de geringe mate van diversiteit weinig representatie en dus weinig herkenning zijn. Dit zou ertoe kunnen leiden dat minder mensen zich inschrijven. Daarnaast werd het hoge corporale gehalte van studentenroeiverenigingen genoemd als een cultureel aspect dat niet voor iedereen uitnodigend zou zijn. Corporale verenigingen hebben namelijk ook een elitair en wit imago. Voor mensen met een migratieachtergrond is dit in veel gevallen niet een plek die veel herkenning biedt wat betreft bekenden die lid zijn geweest van het corps. In de onderstaande subsecties wordt dieper ingegaan op de verschillende thema's.

##### ***4.1.1 Praktisch: Kosten***

Een deel van de drempel om lid te worden bij een roeivereniging zou dus volgens de respondenten door het financiële aspect komen. Volgens hen is roeien van oudsher, en vandaag de dag nog steeds, "in de eerste plaats een sport voor rijke mensen" (man, 22, geen migratieachtergrond). Dit zou hem vooral zitten in het dure materiaal en de hoge contributie, in vergelijking met andere sporten.

Bovendien is tijd geld. Volgens respondenten kost lid zijn bij een vereniging erg veel tijd, en kan niet iedereen dit zomaar veroorloven. Veel leden van studentenroeiverenigingen hebben bijvoorbeeld uitloop op hun studie, omdat ze veel tijd steken in het verenigingsleven

of de roeisport. Dit maakt het voor studenten uit minder bevoorrechte milieus moeilijker om de tijd en middelen te vinden om zich aan roeien te wijden. Ook op het hoogste niveau gaat dit op: “Roeien is gewoon volume. En als je meer kan trainen, dan win je dus gewoon meer. Degene die dus de minste financiële lasten ervaart van tijd besteden aan trainen, kan het vaakst trainen. Dan vraag ik me af, als je wint, van wie win je dan eigenlijk en waarom? Welke wedstrijd speel je?” (man, 27, geen migratieachtergrond).

Deze tijd zouden studenten aan een universiteit meer hebben dan bijvoorbeeld hbo studenten, legt een respondent die zowel aan het hbo als aan de universiteit studeerde uit: “Hbo’ers gaan minder snel op kamers en hebben meer verplichte lessen, vaak negen tot drie. Ze hebben veel meer verplichtingen, dus is het moeilijker te combineren” (vrouw, 24, geen migratieachtergrond). Daarnaast hadden veel respondenten het over het elitaire karakter dat zowel universiteiten als roeiverenigingen zouden hebben. Bij studentenroeiverenigingen zouden mensen er bijna van uitgaan dat iedereen is opgevoed in een rijk milieu. Zo gaf een respondent aan dat een van de eerste vragen op een open dag was waar de ouders van de bezoekers hebben gestudeerd, omdat hier bijna blind vanuit wordt gegaan.

Veel respondenten koppelden het dure karakter van de sport aan etniciteit in de zin dat ze aangeven dat vroeger de rijke elite vooral uit witte mensen bestond, wat heeft gezorgd voor een niet diverse sport: “van oudsher zijn in Nederland de meeste rijke mensen gewoon wit” (man, 22, geen migratieachtergrond).

#### *4.1.2 Praktisch: Geen eerlijke loting*

Hoewel er verschillen bestaan tussen de verenigingen, hebben studentenroeiverenigingen over het algemeen meer aanmeldingen dan uiteindelijk lid kunnen worden. Er vindt dan een ‘loting’ plaats om te bepalen wie binnen komt, maar dit is eigenlijk nooit een eerlijke loting. Een aantal van de respondenten van dit onderzoek zijn zelf ook bij het inschrijven en/of het loten betrokken geweest. In de interviews waren vier verschillende aspecten terug te vinden die mee kunnen wegen in deze gewogen loting.

1. Door de hoge prestatiecultuur wordt vaak als eerste gekeken of potentiële nieuwe leden een goed sport- of roeiersprofiel hebben. Hierbij zijn bijvoorbeeld lengte, gewicht en sportverleden van belang. Bij sommige verenigingen bestaat de aanmelding ook uit het afnemen van een fysieke test, zoals een rondje rennen of een afstand afleggen op een ergometer (roeimachine).

2. Vervolgens wordt gekeken of iemand op andere manieren van waarde zou kunnen zijn op de vereniging. Hier wordt bijvoorbeeld gevraagd of iemand enthousiast wordt van het doen van commissiewerk of achter de bar staan.
3. Dit gebeurt vaak tijdens een praatje dat je maakt bij het aanmelden. Hierin wordt ook naar het sociale aspect gekeken: hoe iemand overkomt en of dit overeenkomt met hoe mensen op de vereniging zijn.
4. Als laatste was er een enkele vereniging waarbij werd aangegeven dat er mensen waren die directe invloed hebben op wie er wel of niet op de lijst blijven staan.

Respondenten van niet-corporale verenigingen waren vaak van mening dat er op hun verenigingen meer mensen werden toegelaten en een breder publiek werd aangetrokken, terwijl bij corporale verenigingen “mensen voor niet specifieke redenen” zouden worden afgewezen. Dit bleek niet uit de interviews met respondenten van corporale verenigingen. Wel erkenden beide groepen respondenten dat vooral wordt gekeken naar wie bij de vereniging zou passen, waardoor “een sociale selectie plaatsvindt die zorgt voor een weerspiegeling van de mensen die er al zijn” (man, 23, geen migratieachtergrond). Hierdoor zou een homogene groep worden aangetrokken. “Iedereen is altijd welkom, maar we kiezen wel de mensen die we leuk vinden” (man, 22, geen migratieachtergrond). In de roeisport zou hierdoor vooral door witte mensen naar andere witte mensen worden gezocht, hetgeen kan worden gekoppeld aan sociale exclusie. In de context van roeiverenigingen kan dit dus leiden tot de uitsluiting van etnisch-geracialiseerde minderheden.

#### *4.1.3 Cultureel: Geen herkenning/gebrek aan representatie*

Aan de culturele zijde zou ook het gebrek aan representatie van etnische minderheden een rol kunnen spelen voor leden van deze groepen om ervoor te kiezen zich niet aan te melden. Alle respondenten gaven aan dat er heel weinig etnische diversiteit is op hun vereniging en dat het ledenbestand niet representatief is voor de stad. “Iedereen valt in hetzelfde plaatsje, hetzelfde sociaal-economische achtergrond, hetzelfde... Niet divers” (man, 22, geen migratieachtergrond). Vaak werd hier de kanttekening gemaakt dat het al wel wat meer representatief is voor studenten in de stad, hoewel nog steeds niet helemaal. Sommige respondenten hadden zo weinig ervaring met de omgang met etnische minderheden binnen de roeisport, dat zij moeite hadden met het beantwoorden van bepaalde vragen over dit thema. Een enkele respondent gaf zelfs aan na jaren in de sport nog nooit in aanraking te zijn geweest met iemand van kleur.

Het gebrek aan representatie zou kunnen leiden tot minder inschrijvingen, want meerdere respondenten gaven aan bij de keuze voor een vereniging vooral op zoek te zijn naar herkenning: “Op het moment dat je gaat inschrijven bij een vereniging, ben je op zoek naar mensen waar je jezelf een beetje in zou kunnen herkennen” (man, 23, geen migratieachtergrond). Respondenten gaven vaak aan groepjes te vormen met mensen met soortgelijke profielen als hun eigen. “Ik denk dat het niet uitnodigt als er niemand is van jouw etniciteit om daar dan bij te gaan” (man, 24, geen migratieachtergrond). Zonder rolmodellen of voorbeelden binnen de vereniging en binnen de algehele sport, voelen minderheden zich minder geneigd om deel te nemen: “Je hebt natuurlijk ook gewoon bepaalde voorbeeldfiguren nodig. Waar mensen zich mee kunnen identificeren. Als je nu bijvoorbeeld naar de Nederlandse roei-equipe kijkt... gebaseerd op huidskleur, kan ik er één of twee bedenken die niet wit zijn” (man, 25, migratieachtergrond).

Bovendien wordt het homogene karakter van de roeiverenigingen versterkt doordat kinderen van oud-leden vaak zelf ook lid worden, wat de diversiteit verder beperkt: “De enige mensen die in hun jeugd beginnen met roeien zijn vrijwel exclusief kinderen van ouders die samen hebben geroeid” (man, 22, geen migratieachtergrond). Volgens meerdere respondenten melden leden zich vaak aan omdat vrienden, bekenden of familieleden ook actief waren in de sport. Door de geringe representatie gaat dit dus vaak niet voor iedereen op. Etnisch-geracialiseerde minderheden hebben in veel gevallen geen bekenden of familieleden door wie zij worden aangemoedigd om te gaan roeien, zoals enkele respondenten ook aangaven.

De respondenten met een migratieachtergrond gaven aan dat zij op verschillende manieren al een beetje gewend waren aan een witte omgeving, waardoor er minder sprake was van een drempel om zich in te schrijven. Zij groeiden bijvoorbeeld op in witte omgevingen, gingen naar witte scholen of beoefenden in het verleden overwegend witte sporten. Toch was er in sommige gevallen sprake van een verschil: “Ik kwam er al snel achter dat het nog heftiger was dan op mijn middelbare school. Naast mij was er maar één ander meisje met een huidskleur. Als mensen zien dat er hier één iemand met huidskleur rondloopt, kan ik me voorstellen dat je je niet aangemoedigd voelt om de tweede te worden” (vrouw, 23, migratieachtergrond).

#### *4.1.4 Cultureel: Corporaal gehalte*

Veel respondenten merkten op dat roeiverenigingen vaak doordrenkt zijn met gebruiken die afkomstig zijn van traditionele studentencorpora, wat kan bijdragen aan een

gevoel van exclusiviteit en ontoegankelijkheid. “Veel roeiverenigingen stammen uit de corpora, dus daar heb je veel overblijfselen van. Regels binnen de vereniging, een soort hiërarchie” (man, 22, geen migratieachtergrond). Hierbij gaat het vooral om corporale roeiverenigingen. Respondenten van niet-corporale roeiverenigingen gaven veelal aan dat hun verenigingen juist het tegenovergestelde zijn: heel toegankelijk, weinig regels en tradities. Deze verenigingen zijn vaak opgericht als tegenbeweging tegen de corporale verenigingen. Zij zagen vooral bij andere verenigingen corporale aspecten: “Ik zag bij een andere vereniging de quote dat roeien een elitesport was en is, dat moet je nooit vergeten, daarom moet je je ook netjes gedragen en het een beetje een hoogstaande sport houden” (man, 22, geen migratieachtergrond).

Toch erkenden deze respondenten dat ook bij sommige van de niet-corporale verenigingen een verschuiving lijkt plaats te vinden. Alles wordt wat officiëler, hetgeen bijvoorbeeld terug te zien is in de kledij. “Ik denk dat die lui, de hippies die het in de jaren zeventig hebben opgericht, echt in hun graf omrollen wanneer ze zien dat het bestuur nu jasjes en vestjes draagt” (man, 22, geen migratieachtergrond).

Het corporale gehalte verschilt ook sterk bij corporale verenigingen onderling. Belangrijk om te melden is ook dat respondenten van corporale verenigingen vaak aangaven dat het wel meevalt met alle regeltjes. “Dat is allemaal niet super serieus. In het begin wordt gedaan alsof het heel belangrijk is, maar als je langer lid bent, merk je dat het niet veel uitmaakt” (man, 24, geen migratieachtergrond).

Toch kunnen deze traditionele praktijken een drempel vormen voor mensen die niet bekend zijn met dergelijke gebruiken of zich er ongemakkelijk bij voelen. “We hebben wel gewoon het hele ontgroeningsproces, wat wel gewoon wordt gezien als een normaal iets, terwijl voor echt een heel groot deel van Nederland en een heel groot deel van Rotterdam dat helemaal niet heel normaal is” (vrouw, 18, geen migratieachtergrond). Naast de ontgroening is er op corporale verenigingen vaak sprake van ‘mores’, een lijst met regels waaraan men zich dient te houden. Het verschilt dus erg per vereniging of dit ook daadwerkelijk streng wordt nageleefd of niet. Hieronder een aantal vaak genoemde voorbeelden.

- Correct gekleed komen (jasje dasje, zwarte schoenen)
- Kapstokken/kledinghaakjes waar alleen de Oude Vier (beste vier roeiers van de vereniging) gebruik van mag maken
- Niet met je jas in de zaal
- Niet met je rug naar het buffet

- Niet zoenen in de zaal
- Niet op je mobiel zitten in de zaal
- Geen sorry zeggen, maar excuses

In de meeste gevallen leer je dit door het zelf fout te doen, of het te zien gebeuren bij iemand anders: “Als je bijvoorbeeld iemand met de rug naar de bar staat, en iedereen is dan gewoon nog een groentje, dan krijgt hij een koud glas bier in zijn nek. Dan wordt er gezegd van, maar dat moet je niet doen. En dan weet iedereen eromheen dat je het niet moet doen” (man, 25, migratieachtergrond). Deze gedragsnormen reflecteren onder meer de hiërarchieën en de exclusieve cultuur binnen corporale roeiverenigingen, die kunnen bijdragen aan etnisch-rationale uitsluiting. Leden die mogelijk niet of minder bekend zijn met dergelijke mores, kunnen zich minder thuis voelen en eerder het gevoel krijgen zich uitgesloten te voelen. Het in stand houden van dergelijke culturele aspecten kan de homogeniteit binnen een vereniging versterken en het voor buitenstaanders vermoeilijken om zich aan te passen en volledig aan de groepsdynamiek deel te nemen.

#### ***4.2: Redenen om je niet prettig te voelen***

Over het algemeen toonden de interviews aan dat bijna alle respondenten zich op hun plek voelen bij hun vereniging. Toch komen uit hun antwoorden ook enkele dingen naar voren die ervoor zouden kunnen zorgen dat dit niet altijd voor iedereen het geval hoeft te zijn. Dit is opgedeeld in drie stukken: de kleedkameercultuur (lad culture), de wijze waarop over roeiers van kleur wordt gepraat en whiteness.

##### *4.2.1 Kleedkameercultuur/lad culture*

Over het algemeen wordt de sfeer in de kleedkamer erg positief ervaren. De vrouwenkleedkamer wordt beschreven als een respectvolle gezellige plek, waar hoogstens af en toe wat over jongens wordt gezegd, maar op een respectvolle manier. De mannenkleedkamer wordt ook als gezellig omschreven, maar kan ook een plek zijn voor schreeuwen en haantjes- en machogedrag. “Wat vindt de persoon met wie je seks ervan hebt gehad als je zegt, oh ja, we hebben vijf keer genaaid vannacht. Dan denk ik van vriend, waar is je klasse?” (man, 22, geen migratieachtergrond).

Verder wordt vaak genoemd dat er veel mannenhumor aanwezig is in de mannenkleedkamer. Het gaat dan vooral om harde grappen, die bijvoorbeeld niet zouden

worden gemaakt in het gezelschap van vrouwen. Sommige respondenten gaven aan dat hier ook wel eens een grap op basis van etnische afkomst kan worden gemaakt, maar de meeste respondenten benoemden dit niet. De respondenten werd ook gevraagd om voorbeelden van dergelijke grappen te noemen. Zoals typisch is voor lad culture, werden deze grappen direct goedgepraat. Een van de vele voorbeelden: “We hadden een Antilliaanse jongen in ons team die op mannen viel, dus we noemden dat een dubbele minderheid. En grapjes over dat hij het minderheidsquotum in onze ploeg haalde. Maar daar kon hij volgens mij wel tegen” (man, 27, geen migratieachtergrond).

De respondenten gaven aan dat er een sfeer hangt waarin iemand verbeterd zou worden als diegene iets zegt wat echt niet kan. Wel gaven een aantal respondenten aan dat ze soms bij nader inzien ook op kleinere dingen iemand hadden willen of moeten aanspreken. Bovendien is de mate van corrigeren sterk afhankelijk van wie er in de kleedkamer aanwezig zijn. Dit heeft te maken met de hiërarchie, die later in deze resultatensectie nog nader wordt toegelicht.

#### *4.2.2 Wijze waarop over roeiers van kleur wordt gepraat*

Veel respondenten gaven aan weinig over de wijze waarop over roeiers van kleur wordt gepraat te kunnen zeggen, doordat er zo weinig roeiers van kleur zijn dat ze zich hier moeilijk iets bij konden bedenken. Dit is misschien wel typerend voor de kwestie van diversiteit in de roeisport. Door de homogene samenstelling van de leden, worden roeiers van kleur vaak gezien als ‘de ander’, bleek uit de analyse van de interviews. Een aantal van de witte respondenten gaf bijvoorbeeld ook aan te moeten wennen aan diversiteit op de vereniging: “Dat kan ik toch zomaar zo heel erg speciaal vinden dan als er dan zo iemand roeit met een donkere huidskleur. Dat klinkt heel erg stom, als ik dan iemand zie met een andere etnische achtergrond bij het roeien denk, oh, he, daar is hij. Niet op een negatieve manier, maar dat het je wel erg opvalt” (vrouw, 24, geen migratieachtergrond).

De meeste respondenten hadden geen ervaringen met racisme in de roeiwereld, maar enkelen wel. Het ging hierbij vooral om incidenten met buitenstaanders of op andere verenigingen. Zo werd een roeier die bij een andere vereniging te gast was, uitgemaakt voor “kankeraap” en riep een voorbijganger “zeven witte jongens en een zwarte ertussen” naar een boot met een roeier van kleur. Een van de respondenten met een migratieachtergrond noemde ook een aantal voorbeelden van onbewuste vooroordelen die deze respondent zelf meegemaakt had. Zo werd deze respondent vaak verward met de andere persoon van kleur, hoewel ze verder weinig gelijkenissen vertoonden. Ook sprak deze respondent over een

cultuur waarin soms veel nadruk kan liggen op het aanspreken en versieren van mensen, waarbij deze respondent het gevoel had hier buiten te worden gelaten op basis van huidskleur: “Dat ze minder snel op me afstappen, of denken van, daar ga ik niet aan beginnen” (vrouw, 23, migratieachtergrond). Dit is een voorbeeld van een affiniteitsvooordeel. Een affiniteitsvooordeel “zorgt er voor dat we worden aangetrokken tot mensen die op ons lijken, waardoor er homogene teams kunnen ontstaan en er geen ruimte is voor personen met andere genders of seksuele voorkeuren” (WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie, z.d.).

Ook werden vaak bepaalde termen gebruikt om roeiers van kleur te typeren. Zij werden vaak ‘sterk, een beest, groot’ genoemd. Meestal werd hierna benadrukt dat het dan wel echt om iemand ging die ook daadwerkelijk groot of sterk was. In het geval van witte roeiers die sterk lijken, werden soortgelijke termen gebruikt, maar bleven dergelijke toelichtingen achterwege. Een van de respondenten benoemde dat er ook wel eens discriminerende woorden worden gebruikt: “Ik heb vaak genoeg meegemaakt dat over iemand die zwart is, dat andere gasten daar heel makkelijk over zeggen van, oh ja die ‘n-woord’. Dus dat gebeurt wel, maar niet naar mij toe” (vrouw, 23, migratieachtergrond). Veel andere roeiers zien hier dus kennelijk geen racisme in.

#### *4.2.3 Whiteness*

Dat witheid in de roeisport de norm is en dat er dus sprake is van whiteness, blijkt wel uit de bovenstaande secties. De mogelijke gevolgen hiervan als het gaat om discriminatie en vooroordelen zijn ook al aan bod gekomen. Er is echter nog geen aandacht geweest voor de privileges die witte roeiers vaak onbewust hebben. Dit is iets wat naar boven kwam als witte respondenten er tijdens de interviews naar werden gevraagd: “Omdat ik denk dat heel veel dingen voor mij natuurlijk vanzelfsprekend zijn. Of hoe dingen gebeuren” (vrouw, 24, geen migratieachtergrond). Deze opmerking laat zien hoe witte roeiers zelden worden geconfronteerd met kwesties rond ‘ras’ en racisme binnen hun sportomgeving, wat in schril contrast staat met de ervaringen van roeiers van kleur.

Dit is een van de centrale aspecten van whiteness, waarbij witte mensen zelden hoeven te reflecteren op hun eigen witheid omdat dit als norm wordt beschouwd binnen dit vertoog (Long & Hylton, 2002, p. 87-97). Deze onzichtbare privileges, zoals het niet hoeven nadenken over je huidskleur of raciale kwesties, dragen hierdoor bij aan de uitsluiting van etnisch-geracialiseerde minderheden.

Daarnaast voelen roeiers van kleur zich vaak geïsoleerd binnen de vereniging. Een respondent vertelde hoe een teamgenoot met Surinaamse roots nooit over zijn achtergrond sprak: “Ik moet eigenlijk heel eerlijk zeggen dat ik nooit met hem daarover heb gepraat van... Waar hij dan vandaan komt ofzo” (man, 23, geen migratieachtergrond). Dit wijst op een gebrek aan nieuwsgierigheid en begrip voor diverse etnische achtergronden binnen de vereniging, wat kan leiden tot een gevoel van onzichtbaarheid en uitsluiting voor niet-witte roeiers.

Ook enkele andere van de tien indicatoren van Long & Hylton (2002, p. 96) kwamen naar voren, zoals beschreven in het theoretisch kader (p. 23). Zo werd meerdere malen het gebruik van roeiers van kleur als rolmodellen aangehaald (waarbij roeiers van kleur al snel worden gezien als een mogelijk rolmodel of voorbeeld, puur op basis van hun huidskleur), was er sprake van weinig vertegenwoordiging in besturen en lag vaak nadruk op ‘ras’ in situaties waarin dit niet vanzelfsprekend is.

#### ***4.3: Waarom blijft dit bestaan?***

Er kan dus sprake zijn van een drempel om je aan te melden en ook als je eenmaal lid bent, zijn er dingen te noemen waardoor je je als onderdeel van een minderheidsgroep niet welkom kan voelen op een studentenroeivereniging. Alle respondenten gaven aan dat het wel belangrijk is dat verenigingen voor iedereen open en toegankelijk zijn. Waarom blijft deze situatie dan spelen? In de onderstaande secties kijken we naar de hiërarchie binnen verenigingen, waardoor niet iedereen elkaar aanspreekt en corrigeert, naar het in stand houden van de heersende cultuur en naar het gebrek in representatie in de promotie vanuit roeiverenigingen.

##### *4.3.1 Een hiërarchie waarin niet iedereen elkaar aanspreekt*

Een van de traditionele corporale gebruiken die eerder al kort genoemd werd, was het actief zijn van een hiërarchie. Hoe dit eruit ziet en hoeveel je ervan merkt, is sterk per vereniging afhankelijk. Enkele voorbeelden van situaties waarin deze hiërarchie tot uiting komt, zijn dat je bepaalde plekken hebt in de kleedkamer die voor bepaalde mensen gereserveerd zijn, dat er kluisjes voor bepaalde mensen gereserveerd zijn, bepaalde plekken waar je wel/niet mag zijn of staan, bepaalde kleding die je mag dragen, en dat je als succesvolle roeier meer recht hebt om te zitten: “Je mag letterlijk de zaal inlopen en tegen iemand zeggen dat die moet opstaan” (man, 25, migratieachtergrond).

Verder is de hiërarchie vooral merkbaar in sociale situaties. Volgens een groot deel van de respondenten voelt niet iedereen zich geroepen om mensen die hoger staan in de hiërarchie aan te spreken op hun gedrag. De angst om in te gaan tegen de gevestigde orde, gecombineerd met een cultuur van respect voor ouderejaars en bestuursleden, maakt het moeilijk voor jongere of lager geplaatste leden om anderen te corrigeren. “Als je bijvoorbeeld nog geen das hebt en dus lager in de rangorde staat, leidt zo iets denk ik wel tot een bepaalde cultuur dat je je niet uitspreekt bij misstanden omdat je denkt dat het hoort. Of omdat je denkt dat je iets moet doormaken voordat je ergens komt. Of dat je wil deelnemen aan een bepaalde groep en daardoor maar dingen accepteert dat dingen gebeuren. Ik denk dat dat wel ervoor zorgt dat je niet uitspreekt. Zelf blijf ik ook wel eens stil als ik mijn mond moet opentrekken” (man, 24, geen migratieachtergrond).

De respondenten gaven aan dat dit vooral merkbaar is als je zelf eerstejaars bent. Dan zou je nog wat sneller geïntimideerd zijn en alles erg serieus nemen. Als eerstejaars wordt je ook vaker gekleineerd op basis van je plaats in de hiërarchie, bijvoorbeeld tijdens de ontgroening bij sommige verenigingen. Eerstejaars zouden meer waarde hechten aan de hiërarchie, waardoor je er meer van meekrijgt. Respondenten gaven veelal aan dat je er minder van merkt als je alles met een korreltje zout neemt. “Als je over je heen laat lopen, zullen ze over je heenlopen. Maar als je een dubbel zo harde trap terug geeft, kunnen ze dat ook wel hebben. Je wordt gespaard als het geen indruk op je maakt. Als je voet bij stuk houdt, vooral met een groepje, kunnen ze je niet zoveel maken. Als je iets weigert te doen en ze schreeuwen twee keer in je gezicht en je doet het nog steeds niet, kunnen ze je niet echt meer wat maken” (man, 25, migratieachtergrond).

Ook bij mensen die hoger in de rangorde staan, zouden er grote verschillen zijn in hoe zij hiermee omgaan: “Heel veel van die jongens zijn gewoon hartstikke aardig en maken helemaal geen gebruik van die dingen. Die pakken zelf gewoon een stoel als ze binnenkomen. Het zijn normale jongens die toevallig binnen zo’n vereniging een bepaalde positie hebben” (man, 25, migratieachtergrond). Aan de andere kant heb je volgens de respondenten ook mensen die zich gaan gedragen naar hun rang: “Maar je hebt ook wel gewoon genoeg mensen waarvan je denkt, dat je dan echt een beetje staat van, je hebt echt een heel scheef wereldbeeld. Dat als je ziet hoe ze praten over mensen of over anderen, dat is dan wel echt een beetje walgelijk. En sommige mensen gaan naast hun schoenen lopen, en het is de vraag of je hun daar de schuld voor kan geven of mensen in hun omgeving. Die omgeving, die stimuleert die hiërarchie wel, ja” (man, 25, migratieachtergrond).

#### *4.3.2 Cultuur wordt in stand gehouden*

Volgens de respondenten wordt de heersende cultuur op studentenroeiverenigingen vaak in stand gehouden door verschillende factoren, waaronder traditie, gebrek aan verantwoordelijkheid en het comfort van de bestaande leden. Uit de interviews blijkt dat er normen en waarden zijn die diep verankerd zijn in de verenigingen en die worden gezien als de kern van wat de verenigingen belangrijk achten. “Dat soort dingen zijn denk ik wel goeie gebruiken, normen en waarden zijn die terugkomen naar wat we echt belangrijk achten als vereniging. Ik denk dat die wel belangrijk zijn, omdat het wel een beetje de rode draad van de vereniging is” (man, 22, geen migratieachtergrond).

Ondanks het erkennen van de waarde van inclusie in theorie, ontbreekt het in de praktijk vaak aan een gevoel van verantwoordelijkheid om daadwerkelijk een inclusieve omgeving te creëren: “Ik denk dat iedereen de verantwoordelijkheid gewoon bij anderen neerlegt. Het boeit mensen niet of er nieuwe mensen komen die anders zijn dan de norm” (vrouw, 23, migratieachtergrond). Dit gevoel van onverschilligheid wordt versterkt door een overtuiging dat het niet noodzakelijk is om de samenstelling van de leden actief te diversifiëren: “Een roeivereniging is om te roeien. Maar ik denk niet dat het extra waarde brengt om bepaalde mensen er extra bij te betrekken. Als je zegt, ik wil jou er extra bij betrekken vanwege je huidskleur, en ik wil jou erbij betrekken vanwege je geloof, dan heb je... Dat is de verkeerde manier om een vereniging te leiden” (man, 27, geen migratieachtergrond).

De cultuur binnen deze verenigingen lijkt gericht op het handhaven van de status quo, wat leidt tot weinig veranderingen in de samenstelling van de leden: “Ik denk dat weinig mensen bezig zijn met het binnenhalen van andere etniciteiten. Iedereen die nu al op de vereniging zit, voelt zich er thuis en waardeert het zoals het is” (man, 24, geen migratieachtergrond). Meerdere respondenten lieten weten dat er een gevoel lijkt te zijn dat alles wel goed en leuk is zoals het is, en dat er weinig mensen zich verantwoordelijk voelen om met diversiteit bezig te zijn.

#### *4.3.3 Gebrek aan representatie in promotie*

In deel 1 van de resultatensectie werd al besproken dat er een gebrek aan representatie is voor minderheidsgroepen wanneer zij naar het ledenbestand, de bond en de verschillende bestuurslagen kijken. Dit zou een van de redenen kunnen zijn waardoor minder mensen zich aanmelden, wat ook weer minder representatie tot gevolg heeft. Op deze manier ontstaat een vicieuze cirkel. Onderdeel hiervan is dat je diversiteit moeilijk kan promoten als er geen diversiteit is.

De promotie van diversiteit is een punt waar de respondenten op verschillende manieren naar kijken. Aan de ene kant zijn er respondenten die denken dat het goed is om diversiteit te gebruiken op bijvoorbeeld promotieposters of in filmpjes, om zo voor meer herkenning te zorgen. Zo opperden meerdere respondenten van dezelfde vereniging dat er meer had kunnen worden gedaan met bijvoorbeeld de promotie van een gekleurd bestuurslid die ook op hoog niveau roeide: “Als je hem op een poster zet, dat is heel simpel en basaal. Maar ik denk wel dat dat misschien alweer net voor die vier, vijf mensen zorgt die toch net iets langer kijken en denken, misschien toch een keer proberen” (man, 25, migratieachtergrond).

Aan de andere kant waren er ook respondenten die het niet gepast vonden om om deze reden leden van kleur anders te behandelen: “Dan kijk je naar afkomst en huidskleur om dan iets wel te doen in plaats van eigenlijk gewoon te behandelen zoals je met elke voorzitter of elk bestuurslid zou doen” (man, 26, migratieachtergrond). Een van de respondenten was zelf betrokken bij de promotie tijdens de werving van nieuwe leden. Deze respondent gaf aan dat bij bijvoorbeeld het maken van een promotiefilmpje wel ter sprake komt of hierin mensen met een migratieachtergrond moeten voorkomen: “We hadden ook een jongen met een donkere huidskleur, die steekt iets meer af op zo’n promofilm dan iemand met een klein beetje Aziatische uitstraling. Toen vonden we dat toch te erg, om het in die video te laten lijken alsof één op de drie mensen een andere afkomst heeft, terwijl dat helemaal niet zo is” (man, 24, geen migratieachtergrond).

Voor leden lijkt het niet alsof men hier veel mee bezig is: “Niet merkbaar binnen de vereniging dat ze met diversiteit bezig zijn” (man, 24, geen migratieachtergrond). De meeste respondenten gaven aan dat sociale veiligheid en inclusie van de LHBTI+ community duidelijk de prioriteit hebben op het moment. Wat betreft de promotie lijkt deze ook vaak gericht te zijn op een homogene groep: “Bij het werven tijdens de introductieperiode draait het vooral om de universiteit, naar het hbo wordt niet omgekeken” (vrouw, 18, geen migratieachtergrond). “Misschien moet je ook kijken naar hoe je jezelf daar neerzet. Ik kan me voorstellen dat je met drie goedgebekte corpballen niet alle verschillende mensen lokt” (vrouw, 24, geen migratieachtergrond).

#### ***4.4: Ongewenste gevolgen***

De voorafgaande secties laten zien dat er een drempel bestaat om je als persoon met een migratieachtergrond aan te melden bij een studentenroeivereniging, dat er verschillende redenen zijn waardoor je je mogelijk niet prettig zou kunnen voelen en dat er een cultuur

heerst waarbij dit min of meer in stand wordt gehouden. Deze zaken veroorzaken bepaalde gevolgen waarvan de respondenten vaak vinden dat ze ongewenst zijn. Deze ongewenste gevolgen worden hieronder uitgebreid toegelicht.

#### *4.4.1 Mislopen van potentieel goede sporters*

Een van de ongewenste gevolgen van de lage diversiteit is volgens respondenten het mislopen van leden die in potentie goede roeiers zouden kunnen worden: “Heel veel mensen die heel hard zouden kunnen roeien, gaan dat nooit doen omdat het zo’n elitesport is. Omdat het zo niet divers is” (man, 22, geen migratieachtergrond). Respondenten bekeken dit vooral vanuit het perspectief van hun eigen vereniging en vanuit de Nederlandse roeisport: “Ik denk dat we de plank misstaan op hele goeie sporters. Die zich echt tot hele goeie roeiers zouden kunnen ontwikkelen. Maar omdat ze zich niet welkom genoeg zouden voelen, zich misschien niet inschrijven” (man, 23, geen migratieachtergrond).

#### *4.4.2 Minder culturele diversiteit*

Daarnaast gaven een aantal respondenten aan het jammer te vinden dat ze als gevolg van het gebrek aan diversiteit, minder interactie hebben met andere culturen. Sommige respondenten zou het een verrijking lijken van de cultuur als er meer diversiteit zou zijn: “Ik zou het zelf gewoon heel leuk vinden om met meer mensen in contact te komen van een andere achtergrond. In plaats van dat iedereen zijn ouders hebben gestudeerd en bijna ongeveer hetzelfde pad hebben afgelegd. Het is gewoon leuk om met mensen in contact te komen met een andere achtergrond, en een ander opleidingsniveau” (man, 23, geen migratieachtergrond).

In sommige gevallen spraken respondenten ook van een (sociale) bubbel, die niet altijd bevorderend hoeft te zijn voor hun wereldbeeld. Zij denken dat exposure aan verschillende culturen en perspectieven iets zou kunnen toevoegen aan hun wereldbeeld: “Veel mensen hebben hier best een blinde vlek, het is een bubbel. Als je geen hele multiculturele omgeving hebt en alleen omgaat met mensen die ook uit rijke families komen, is het allemaal vrij beperkt” (man, 25, migratieachtergrond).

## CONCLUSIE

Dit onderzoek heeft geprobeerd door middel van interviews van verschillende leden van studentenroeiverenigingen in drie Nederlandse steden, licht te schijnen op de manier waarop de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen beïnvloedt. Dit hoofdstuk geeft weer hoe de resultaten van dit onderzoek de onderzoeksvraag beantwoorden en hoe dit geplaatst kan worden in het bestaande theoretische kader. Vervolgens wordt ook gekeken naar de maatschappelijke en praktische implicaties, worden de beperkingen van dit onderzoek besproken en worden suggesties gedaan voor mogelijk toekomstig onderzoek. De voorgaande hoofdstukken legden de basis voor deze conclusie door het theoretische kader, de methodologie en de empirische bevindingen van het onderzoek te beschrijven. Elk hoofdstuk was van essentiële waarde om tot de volgende conclusies te kunnen komen.

### *Beantwoording van de onderzoeksvraag*

De centrale vraag van dit onderzoek ('welke rol speelt de heersende cultuur binnen (overwegend witte) studentenroeiverenigingen bij de inclusie en uitsluiting van diverse etnisch-geracialiseerde groepen?') kan worden beantwoord door middel van een analyse van de gegevens die verzameld werden tijdens de interviews. Uit deze analyse van de resultaten bleek dat de heersende cultuur en de bijbehorende normen en waarden een beduidende impact kunnen hebben op hoe mensen een studentenroeivereniging zien, en daarmee ook op de inclusie van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. Hoewel er verschillen bestaan tussen elke studentenroeivereniging, wordt het algemene beeld van de culturele omgeving van deze verenigingen gekenmerkt door gebruiken, gewoontes en tradities die vaak een overwegend homogene achtergrond weerspiegelen. Het gaat daarbij om een homogene achtergrond die wordt gekenmerkt door de intersectie tussen sociale klasse (elitair) en etniciteit (wit). Deze culturele setting kan barrières creëren voor individuen uit diverse etnisch-geracialiseerde achtergronden. Dit leidt tot ondervertegenwoordiging van deze groepen en een gebrek aan inclusiviteit.

De verschillende bevindingen uit de resultaten benadrukken dat deze impact verschillende dimensies heeft. Als eerste blijkt dat het elitaire karakter dat studentenroeiverenigingen van oudsher typeert, nog steeds een rol speelt. Volgens respondenten is dit terug te zien in de praktische drempel die bestaat bij het afsluiten van een lidmaatschap. Deze drempel bestaat uit de hoge kosten van het lidmaatschap en alles wat daarbij komt kijken, en de selectieve toelatingsprocedure, waarbij vaak gezocht wordt naar

mensen die passen binnen de heersende cultuur en daarmee een homogene groep stimuleren. Daarnaast speelt de dominante, heersende cultuur binnen studentenroeiverenigingen een rol bij het in stand houden van een norm van witheid. Etnische minderheden kunnen zich hierdoor minder welkom voelen.

Ten tweede is er sprake van een gebrek aan representatie van etnische minderheden op verschillende niveaus. Het gaat hierbij om de ledenbestanden van verenigingen, maar ook voorbeeldfuncties op het hoogste bondsniveau, ondervertegenwoordiging in bestuurlijke functies en ook bij promotionele activiteiten van verenigingen. Dit gebrek aan zichtbaarheid en herkenning benadrukt de norm van witheid en kan daarmee bijdragen aan een gevoel van uitsluiting. De perceptie dat roeien een sport is die vooral is voorbehouden aan de witte elite, wordt hiermee verder versterkt.

Tot slot blijkt uit de interviews dat respondenten denken dat er een blinde vlek bestaat voor de noodzaak van diversiteit en inclusie, zowel in de heersende cultuur onder leden als op bestuursniveau. Er zou sprake zijn voor erg veel aandacht voor sociale veiligheid, gendergelijkheid en de inclusie van de LHBTI+ community, maar etnisch-rationale diversiteit blijft onderbelicht. De resultaten van dit onderzoek kunnen worden samengevat in de volgende kernpunten:

1. Elitair karakter van studentenroeiverenigingen:

- Hoge lidmaatschapskosten en selectieve toelatingsprocedures vormen barrières voor etnische minderheden.
- De sterke nadruk op traditie en het hoge corporale imago/gehalte binnen roeiverenigingen versterkt deze barrières. Dit blijkt onder meer uit de kleedkameercultuur en wordt vaak in stand gehouden door of een actieve hiërarchie waarin niet iedereen elkaar kan aanpreken en corrigeren, of het gevoel dat alles goed is zoals het is waardoor de heersende cultuur in stand wordt gehouden.

2. Dominante cultuur van witheid:

- De cultuur binnen roeiverenigingen weerspiegelt vaak een homogene, witte achtergrond, waardoor etnische minderheden zich buitengesloten kunnen voelen. Dit is soms ook terug te zien in de manier waarop men over roeiers van kleur praat.

- De perceptie van roeien als een elitesport voor de witte bevolking wordt in stand gehouden door de afwezigheid van diversiteit in leiderschap, op het hoogste niveau en op het vlak van promotie.
3. Gebrek aan representatie en zichtbaarheid:
- Etnische minderheden zijn ondervertegenwoordigd in leiderschapsrollen en promotionele materialen van roeiverenigingen.
  - Deze ondervertegenwoordiging kan bijdragen aan een gevoel van uitsluiting en de perceptie van roeien als een exclusieve sport bevestigen.
4. Blinde vlek voor etnisch-rationale diversiteit:
- Initiatieven binnen roeiverenigingen richten zich voornamelijk op gendergelijkheid en LHBTI+-inclusie, terwijl etnisch-rationale diversiteit vaak minder prioriteit heeft, zowel op bestuursniveau als in de ledencultuur.
  - Deze blinde vlek belemmert de ontwikkeling van inclusieve praktijken die etnische minderheden zouden kunnen aantrekken.

Naast deze weergave van de belangrijkste resultaten die tot de conclusie hebben geleid, bood ook elke sectie van het resultatenhoofdstuk specifieke inzichten. Het combineren van al deze inzichten maakt duidelijk dat de overkoepelende culturele omgeving binnen studentenroeiverenigingen en het imago dat dit met zich meebrengt, exclusiviteit in stand houdt.

### *Reflectie op de theorie*

Hoewel de meeste resultaten van dit onderzoek grotendeels overeenkomen met de verwachtingen die vooraf werden uitgesproken in de sectie ‘verwachtingen’ in het theoretisch kader, zijn er ook enkele aanvullingen aan te brengen op de bestaande literatuur die besproken is.

Allereerst kan dit onderzoek worden gezien als een nuttige toevoeging in het kader van onderzoeken naar discriminatie en uitsluiting in elitaire sporten. Op dit gebied zijn, zowel in Nederland als in het buitenland, voornamelijk veel onderzoeken gedaan naar cricket. Het onderzoeken van een andere sport kan hiermee bijdragen aan bredere discussies, zoals ook het gegeven dat dergelijke vraagstukken vaak ook weerspiegelingen kunnen zijn van bredere maatschappelijke kwesties.

Op het gebied van de roeisport is dit onderzoek een welkome toevoeging aan het rapport van de KNRB (Commissie Diversiteit & Inclusie, 2022, p. 2-20), omdat in dit

onderzoek juist de heersende cultuur wordt onderzocht in plaats van het beleidsaspect. Dit onderzoek toont het belang van beide kanten van deze kwestie aan.

Wat betreft het onderzoek van de KNRB (Commissie Diversiteit & Inclusie, 2022, p. 2-20), bevestigt dit onderzoek de claim dat het merendeel van de leden van studentenroeiverenigingen de sport als niet divers ervaart. Daarnaast blijkt ook dat de KNRB inderdaad voornamelijk gefocust is op de inclusie van de LHBTI+ community. Leden ervaren dit ook binnen hun eigen verenigingen, zo kwam meermaals terug dat dit in het beleid en in de cultuur prioriteit krijgt boven etnische diversiteit.

Vanuit de analyse van de interviews blijkt dat de verenigingen in de eerste plaats streven naar toegankelijkheid. Dit is ook het geval bij de KNRB, zo was te lezen in de introductie van dit onderzoek. Onderscheid hierin is wel dat de KNRB meldt als missie te hebben om meer mensen te laten roeien (Commissie Diversiteit & Inclusie, 2022, p. 2-20). Uit dit onderzoek blijkt echter dat dit volgens respondenten niet iets is dat speelt op de roeiverenigingen. Op de roeiverenigingen zou het wel degelijk van belang zijn om open en toegankelijk te zijn en ook zo over te komen naar de buitenwereld, maar niet met het doel om daadwerkelijk meer of andere leden aan te trekken, zoals wel het idee is van de KNRB. Vaak werd door leden van de verschillende roeiverenigingen gezegd dat er al meer dan genoeg aanmeldingen zijn en dat het allemaal wel goed is hoe het nu is. Er lijkt dus weinig behoefte aan het aantrekken van meer of andere mensen.

Verder had de KNRB het over het doen verdwijnen van financiële en materiële drempels (Commissie Diversiteit & Inclusie, 2022, p. 2-20). Dit is iets wat uitgebreid terug te zien was in de resultaten van dit onderzoek. Alle respondenten benoemden de hoge kosten als een drempel om je aan te melden. Ook Sparreboom et al. (2023, p. 7-32) hebben het over de hoge contributie (in het geval van dat onderzoek in het cricket), die niet voor iedereen te betalen is. Hierdoor zou een homogene groep ontstaan, hetgeen ook terug te zien is in het roeien.

Een verschil tussen de resultaten van dit onderzoek en het onderzoek van Sparreboom et al. (2023, p. 7-32), heeft te maken met de redenen waarom er vraag is naar meer diversiteit. In het cricket zou vraag zijn naar meer diversiteit in het kader van meer gezelligheid en meer spanning bij wedstrijden. Deze redenen kwamen niet terug in dit onderzoek. Een overeenkomst is wel de vraag naar meer diversiteit om zo meer in contact te komen met verschillende culturen.

Het onderzoek van de ICEC (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 10-15) toonde aan dat cricket een elitair karakter behoudt met dank aan het belang van

netwerken rondom privéscholen, die nog steeds een rol spelen. Hier is opnieuw een vergelijking te maken met de roeisport volgens de resultaten van dit onderzoek. Veel respondenten vonden dat een universitair opleidingsniveau min of meer als de standaard wordt gezien bij het roeien, wat zou bijdragen aan het elitaire karakter. Net als in het onderzoek van de ICEC, blijkt uit dit onderzoek dat geld een barrière kan zijn voor potentieel succesvolle sportcarrières van kinderen uit lagere sociale klassen. Verschillende respondenten benoemden dat ze het zonde vinden dat door de lage diversiteit veel potentieel goede roeiers worden misgelopen.

Daarnaast toonde het ICEC (2023, p. 10-15) aan dat er bij het cricket een cultuur heerst waarbij discriminatie niet snel wordt aangepakt. Hierbij moet een belangrijke aanmerking worden gemaakt wat betreft dit onderzoek. De analyse toont aan dat er bij verenigingen een cultuur heerst waarbij iemand die iets zegt dat overduidelijk over een grens gaat, hier wel op gecorrigeerd wordt. Echter worden er ook veel opmerkingen die minder duidelijk over een grens gaan, gebagatelliseerd of genegeerd. Dit heeft te maken met de spelende hiërarchie en de kleedkameercultuur, zoals besproken in de resultatensectie. Het bagatelliseren en negeren van grappen past binnen de lad culture, waar Nichols (2016, p. 2-8) het in zijn onderzoek over heeft. In deze cultuur worden uitspraken die in werkelijkheid kwetsend zijn, toch worden goedgepraat en als grappen worden geaccepteerd. Het gaat hierbij vaak om micro-agressies, zoals besproken in het theoretisch kader (p. 18). Voorbeelden hiervan zijn micro-aanvallen, micro-beledigingen en micro-invalidaties (WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie, z.d.).

Dit is ook in lijn met het onderzoek van Harmsen et al. (2019, p. 9-11), waaruit blijkt dat er binnen sportteams en -organisaties situaties kunnen ontstaan waarin bepaalde opmerkingen, grappen of gedragingen als humoristisch worden beschouwd door sommigen, terwijl anderen zich erdoor gekwetst of gediscrimineerd kunnen voelen. Deze dynamiek kan voortkomen uit een gebrek aan bewustzijn, educatie of gevoeligheid voor de impact van bepaalde uitspraken of acties op individuen met diverse achtergronden. Dit kan weer gerelateerd worden aan whiteness, waarbij wit als de norm wordt gezien en je als wit persoon het privilege hebt om niet bezig te hoeven zijn met raciale kwesties (Long & Hylton, 2002, p. 87-97).

Zoals voorspeld door het onderzoek van Nichols (2016, p. 2-8), kunnen mannelijke eigenschappen worden versterkt door het platform dat verenigingen bieden. In het kader van dit onderzoek kun je hierbij denken aan de hiërarchie die bij sommige verenigingen actief is, waardoor mannen kunnen voelen alsof ze meer kunnen en moeten maken. In de interviews

kwam meerdere malen naar voren dat vaak haantjesgedrag, machogedrag en geschreeuw te zien is in de (mannen)kleedkamer. Ook worden humor en competitiviteit hier versterkt. In de interviews werd gemeld dat er veel mannenhumor is en dat er ook een prestatiecultuur heerst. Zoals ook terugkomt in de onderzoeken van Nichols (2016, p. 2-8) en Harmsen et al. (2019, p. 9-11) kan de cultuur op een sportvereniging dus bepaalde vormen van mannelijkheid promoten. Hierbij komt bijvoorbeeld bepaald gedrag kijken en het gevoel dat je tegen een grapje moet kunnen.

Het onderzoek van Nichols (2016, p. 2-8) toonde ook aan dat mannen zich vaak bewust zijn van wie er aanwezig zijn in de kleedkamer en op basis daarvan wel of niet bepaalde uitspraken doen. Dit was vooral terug te zien bij verenigingen waarbij een hiërarchie actief was. Gevolg hiervan is dat er vrouwonvriendelijke grappen kunnen worden gemaakt, die vervolgens worden goedgepraat en de ernst ervan geminimaliseerd. Dit kwam meerdere malen overduidelijk terug in de resultaten van dit onderzoek.

Volgens Cremers & Elling (2020, p. 5-16) heeft elke vereniging eigen tradities waar veel waarde aan wordt gehecht, hetgeen ook terugkomt in dit onderzoek. Leden zien dit vaak als een rode draad van de vereniging. Overeenkomstig met dit onderzoek is ook dat van nieuwe leden wordt verwacht dat ze binnen de heersende cultuur passen. Bij de toelating wordt vooral gezocht naar mensen die goed bij de heersende cultuur zouden passen, waardoor een homogene groep in stand wordt gehouden. De verenigingen van dit onderzoek passen daarmee binnen het eerste vertoog van het onderzoek van Cremers & Elling, waarbij veel belang wordt gehecht aan de huidige manier waarop een sport wordt aangeboden en iedereen welkom is, maar het niet de bedoeling is dat het sportaanbod voor de inclusie van etnische minderheden wordt aangepast. Hierin is opnieuw whiteness terug te zien. Hoewel het voor witte mensen, in dit geval de leden, vaak niet zichtbaar is, wordt wit hier gezien als de norm en hebben witte mensen het privilege om niet met raciale kwesties bezig te hoeven zijn. Dit komt overeen met het idee van whiteness, waarbij wit als de norm wordt gezien en hier privileges voor witte mensen bij komen kijken (Van Sterkenburg et al., 2021, 40-41).

Net als blijkt uit het onderzoek van Cremers & Elling (2020, p. 5-16), wordt deze heersende cultuur bepaald door leden zonder migratieachtergrond. Gevolg hiervan is dat er onbewuste en onbedoelde uitsluiting plaatsvindt. Hierdoor kunnen verenigingen, ondanks hun goede bedoelingen met beleid op het vlak van diversiteit, toch niet toegankelijk overkomen. Dit lijkt ook het geval te zijn in de roeisport.

Overeenkomend met de onderzoeken van Lawrence (2016, p. 779-793) en Long & Hylton (2002, p. 87-97), lijkt er sprake te zijn van een dominant witte cultuur waar ook

privileges bij komen kijken. Hier zijn witte leden zich zelf vaak niet bewust van. Deze whiteness, waarbij wit de norm is maar dit vaak juist door witte mensen zelf niet gezien wordt of onzichtbaar is, wordt ook beschreven door Van Sterkenburg et al. (2021, 40-41). Dit is verder terug te zien in de onderbelichting van etnisch-rationale diversiteit in de roeisport, zoals besproken in de beantwoording van de onderzoeksvraag. Respondenten gaven aan dat andere vraagstukken hoger op het prioriteitenlijstje lijken te staan en dat hier meer belang aan wordt gehecht. Denk hierbij aan sociale veiligheid, gendergelijkheid en de inclusie van de LHBTI+ community.

Een gevolg is dat er sprake blijft van een aanhoudend gebrek aan representatie van etnisch-geracialiseerde minderheden in de roeisport, zoals ook uit dit onderzoek naar voren kwam. De bevindingen van dit onderzoek bevestigen de bevindingen uit eerdere literatuur over het gebrek aan representatie in de roeisport. Zoals benadrukt door Hassall (2015, p. 1-21), wordt roeien in de Engelse context vaak gezien als een exclusieve activiteit die voornamelijk toegankelijk is voor mensen met een White Anglo-Saxon Protestantse achtergrond, hetgeen een barrière vormt voor mensen van kleur door financiële beperkingen en een gebrek aan bekenden of familieleden door wie zij worden aangemoedigd om te gaan roeien. Deze historische en sociaaleconomische barrières spelen een cruciale rol bij het beperken van de deelname van minderheden in de roeisport. Vergelijkbaar met bevindingen in andere sporten, zoals cricket (Independent Commission for Equity in Cricket, 2023, p. 10), waarbij de mate van diversiteit onder topniveau cricketers niet overeenkomt met de bredere bevolking, onderstreept dit het gebrek aan diverse rolmodellen en leiderschap in de sport. Deze onder-representatie draagt bij aan de symbolische uitsluiting van etnische minderheden, niet alleen binnen de sport, maar ook in bredere maatschappelijke contexten (European Union Agency for Fundamental Rights, 2010, p. 53).

Een opvallende bevinding uit dit onderzoek is het verschil tussen corporale en niet-corporale roeiverenigingen in termen van het vastklampen aan tradities en de impact hiervan op etnisch-rationale uitsluiting. Corporale verenigingen lijken sterker vast te houden aan traditionele, vaak witte en elitaire gebruiken. Deze tradities omvatten specifieke gedragsregels en culturele praktijken die diep geworteld zijn in de geschiedenis van de vereniging en vaak minder toegankelijk of uitnodigend zijn voor leden van etnisch-geracialiseerde minderheden. Niet-corporale verenigingen daarentegen, lijken meer flexibiliteit en openheid in hun culturele praktijken te vertonen. Dit kan worden verklaard door hun minder rigide hiërarchie. Deze inzichten dragen bij aan de bestaande literatuur door te benadrukken hoe de mate van vasthouden aan tradities binnen verschillende typen

verenigingen kan variëren en hoe dit invloed heeft op etnisch-rationale uitsluiting en inclusie. Ze onderstrepen ook het belang van beleidsmatige en culturele veranderingen binnen sportverenigingen om diversiteit en inclusie te bevorderen.

Samenvattend draagt dit onderzoek op verschillende manieren bij aan de bestaande literatuur over etnisch-rationale uitsluiting en whiteness binnen de sportcontext. Het vult een lacune door te focussen op roeiverenigingen, een relatief onderbelicht thema vergeleken met populairdere sporten. Hierdoor draagt deze studie nieuwe inzichten bij aan de manifestatie van etnisch-rationale uitsluiting en whiteness in verschillende sportomgevingen. Verder benadrukt deze studie de rol van culturele normen en tradities in het versterken van whiteness binnen sportverenigingen. De bevindingen laten zien hoe vooral corporale verenigingen, met hun nadruk op exclusieve tradities en hiërarchieën, kunnen bijdragen aan het in stand houden van een uitsluitende heersende cultuur. Dit sluit aan bij bestaande theorieën over whiteness en voegt nieuwe empirische gegevens toe die de invloed van cultuur en tradities op inclusie en uitsluiting verder verduidelijken. Bovendien was nog weinig bekend over de verschillen tussen corporale en niet-corporale roeiverenigingen. Tot slot positioneert deze studie zich binnen de bredere discussie over etnisch-rationale inclusie en uitsluiting in de sport door te benadrukken hoe whiteness als norm fungeert en bijdraagt aan (onbewuste) privileges voor witte leden. Dit inzicht kan bijdragen aan een groter bewustzijn en begrip van de subtiele vormen van discriminatie die in sportorganisaties aanwezig kunnen zijn.

#### *Maatschappelijke en praktische implicaties*

Naast een reflectie op het theoretische kader, kun je ook maatschappelijke en praktische implicaties uit dit onderzoek halen. Dit onderzoek benadrukt het belang van heersende cultuur op het vlak van diversiteit op studentenroeiverenigingen. Hier zou binnen het beleid meer aandacht naar uit moeten gaan als verenigingen daadwerkelijk als open en toegankelijk over willen komen. Zo zou bijvoorbeeld aandacht kunnen uitgaan naar de verschillende aspecten die bijdragen aan het in stand houden van het elitaire karakter, zoals de hoge kosten, het corporale gehalte, de kleedkameercultuur en de selectieve toelatingsprocedure.

Ook zou de roeisport er goed aan doen etnisch-rationale diversiteit hoger op het prioriteitenlijstje te zetten, zodat dit ook gaat spelen onder de leden. Er heerst nu een cultuur waarbij niemand zich hier verantwoordelijk voelt en alles wel goed is zoals het is, waardoor het homogene (witte) ledenbestand nauwelijks verandert. Het is van belang dat deze

bewustwording niet alleen op bestuurlijk niveau plaatsvindt, maar ook bij roeiers zelf en iedereen die deelneemt aan de verenigingscultuur.

Daarnaast zou kunnen worden gekeken naar het stimuleren van etnisch-rationale representatie op verschillende niveaus, zoals op bestuursniveau en bij het aantrekken van nieuwe leden. Door niet divers te zijn in de promotie van de vereniging, wordt het imago van een elitaire, witte sport in stand gehouden en wordt weinig diversiteit aangetrokken. Hierbij kan bijvoorbeeld gekeken worden naar inclusief werven en selecteren.

Maatschappelijk kan dit onderzoek dus bewustzijn brengen dat sportverenigingen kan helpen om meer inclusieve beleidsmaatregelen te ontwikkelen en uit te voeren. Daarnaast kan deze studie beleidsmakers en sportorganisaties informeren over de noodzaak van structurele veranderingen om de inclusie van etnisch-geracialiseerde groepen te bevorderen, bijvoorbeeld door het aanpassen van selectieprocedures en het creëren van een inclusieve cultuur. Bovendien benadrukt dit onderzoek het belang van educatie op het gebied van diversiteit en inclusie op sportverenigingen. Door bewustwording te vergroten, kunnen sportverenigingen een meer inclusieve omgeving creëren waarin alle leden, ongeacht hun etnische achtergrond, zich welkom en gewaardeerd voelen.

#### *Tekortkomingen van dit onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek*

Dit onderzoek heeft enkele waardevolle inzichten opgeleverd over de rol van de heersende cultuur en bijbehorende normen en waarden binnen roeiverenigingen bij de inclusie van diverse etnisch-geracialiseerde groepen. Toch kent dit onderzoek ook enkele beperkingen, die hier kort en overzichtelijk besproken worden.

Ten eerste is het vanzelfsprekend dat de kleine aard van het onderzoek een tekortkoming is. Omwille van de opdracht voor dit onderzoek (een masterscriptie die in enkele maanden geschreven diende te worden), zijn slechts tien interviews afgenomen. Dit is wel geheel volgens de richtlijnen van de opdracht, maar een grotere groep respondenten zou nog meer waardevolle inzichten kunnen bieden. Dit niet omdat er nu sprake is van een te kleine steekproef om tot conclusies te kunnen komen, maar omdat hierbij meer verschillende studentenroeiverenigingen uit meer verschillende steden zouden kunnen worden meegenomen, zodat het onderzoek een breder beeld kan bieden van alle studentenroeiverenigingen in Nederland.

Hierbij zou dan ook verder kunnen worden gekeken naar de verschillen die tussen verenigingen bestaan, met in het bijzonder de verschillen tussen corporale- en niet-corporale

verenigingen. De cultuur en de normen en waarden kunnen significant verschillen tussen deze twee typen verenigingen, hetgeen van invloed kan zijn op de in- of uitsluiting van diverse groepen. Een diepgaande vergelijking tussen corporale en niet-corporale verenigingen zou ook kunnen bijdragen aan een beter begrip van hoe verschillende organisatorische culturen invloed hebben op in- en uitsluiting.

Ook lag de focus van dit onderzoek specifiek op studentenroeiverenigingen. Doordat burgerverenigingen, waarbij juist jeugdroeiers en volwassenen en ouderen actief zijn, grotendeels buiten beschouwing werden gelaten, is het moeilijk om op basis van dit onderzoek uitspraken te doen over heel roeiend Nederland. Dit onderzoek gaat dus specifiek over de heersende culturen op studentenroeiverenigingen, omdat hier duidelijkere homogene culturen heersen: het gaat voornamelijk om witte studenten. Bovendien spelen bepaalde tradities, gebruiken, normen en waarden op studentenroeiverenigingen een grotere rol bij de heersende cultuur dan bij zogenaamde burgerverenigingen. Toekomstig onderzoek zou kunnen kijken of dezelfde problemen spelen op burgerverenigingen, of dat hier bijvoorbeeld compleet andere dynamieken en culturen heersen. Meer onderzoek zou leiden tot een completer beeld van de Nederlandse roeiwereld.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat het laten zien van de aanwezige (of afwezige) diversiteit bij de promotie tijdens het werven en de selectie bij de toelating op een roeivereniging rollen spelen bij hoe toegankelijk roeiverenigingen overkomen op de buitenwereld. Het zou waardevol kunnen zijn om gericht onderzoek te doen naar hoe deze promotie- en selectieprocessen binnen roeiverenigingen verlopen en op welke manier dit een rol speelt bij de in- of uitsluiting van diverse groepen.

Hierbij kan dan ook worden gekeken naar het gebruik van andere onderzoeksmethoden. Zo zouden bijvoorbeeld observaties kunnen helpen om een beter inzicht te krijgen in de dagelijkse interacties en subtiele vormen van uitsluiting op roeiverenigingen. Dit zijn aspecten die mogelijk beter op dagelijkse basis te observeren zijn en in mindere mate naar voren komen bij het afnemen van interviews.

Door rekening te houden met de tekortkomingen van dit onderzoek en mogelijk suggesties voor vervolgonderzoek uit te voeren, kan in de toekomst onderzoek gedaan worden om een nog completer en meer gedetailleerd beeld te geven van de dynamieken van inclusie en uitsluiting binnen de Nederlandse roeisport.

## LITERATUUR

- Bestuur KNRB.* (z.d.). KNRB. <https://knrb.nl/over-knrb/contact/bestuur-knrb/>
- Boeije, H. 2010. Analysis in Qualitative Research. SAGE Publications Ltd. *Per Linguam*, 26(2). <https://doi.org/10.5785/26-2-24>
- Brandsema, A., Elling, A. & Lindert, C. van (2018). De sociale diversiteit van sportverenigingen: wie kan, mag en wil meedoen in de club? In Lucassen J. & Roest J-W. van der (red.) *Sportverenigingen in Nederland. Veerkrachtige verbanden voor sport.*
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Caudwell, J. (2011). ‘Easy, Oar!’: rowing reflections. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 3(2), 117–129. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2011.572179>
- Commissie Diversiteit & Inclusie. (2022). Diversiteit & Inclusie in de Nederlandse roeisport: Resultaten van de enquête juni 2021. In knrb.nl. <https://storage.knrb.nl/2022/04/b4e1ec1d-knrb-rapport-diversiteit-inclusie.pdf>
- Cremers, R., & Elling, A. (2020). *Onze vereniging staat open voor iedereen.* Mulier Instituut. <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=10142&m=1603810944&action=file.download>
- Elling, A. (2005). ‘We zijn vrienden in het veld’. Grenzen aan sociale binding en ‘verbroedering’ door sport. *Pedagogiek*, 24(4), 342-360.
- Harmen, F., Elling, A., & Van Sterkenburg, J. (2019). *Racisme, sociale kramp en innerlijke drijfkrachten in het betaald voetbal.* Mulier Instituut. <https://repub.eur.nl/pub/131248>
- Hassall, K. M. (2015). *Rowing race: a qualitative study of the effects of socialization, education and mass media of the rowing experiences of female racial minority rowers.* Washington State University. <https://rex.libraries.wsu.edu/esploro/outputs/graduate/Rowing-race-a-qualitative-study-of/99900525275501842>
- Historie - KNSRB.* (2023, 7 november). KNSRB. <https://knsrb.nl/varsity/historie/>
- Historie.* (z.d.). KNRB.nl. <https://knrb.nl/over-knrb/historie/#:~:text=De%20moderne%20roeisport%20is%20in,plezier%20organiserden%20ze%20onderlinge%20wedstrijden.>

- Holding up a mirror to cricket.* (2023). Independent Commission for Equity in Cricket (ICEC).
- Johnson, J. (2001). In-depth interviewing. In *Handbook of Interview Research* (p. 103-119). <https://doi.org/10.4135/9781412973588>
- KNRB. (2022). MEERJARENPLAN 2023-2028: Naar een moderne, meer professionele roeibond. In *KNRB.nl*. [https://storage.knrb.nl/2022/11/52545d90-knrb\\_mjp-2028-v2.pdf](https://storage.knrb.nl/2022/11/52545d90-knrb_mjp-2028-v2.pdf)
- KNVB (2020). *Ons voetbal is van iedereen. Samen zetten we racisme een discriminatie buitenspel.*
- Lawrence, S. (2016). Racialising the “great man”: A Critical Race study of idealised male athletic bodies in Men’s Health magazine. *International Review For The Sociology Of Sport*, 51(7), 777–799. <https://doi.org/10.1177/1012690214555347>
- Lehmann, R. C., Crum, W. E., Pitman, C. M., E. G. Blackmore, Nickalls, G., & Davies, G. L. (2011). *Rowing* (B. F. Robinson, Ed.). Project Gutenberg. <http://www.gutenberg.org/etext/34950>
- LHBTI+ Toolkit voor verenigingen.* (z.d.). KNRB. <https://knrb.nl/artikel/lhbt-toolkit-voor-verenigingen/>
- Long, J., & Hylton, K. (2002). Shades of white: an examination of whiteness in sport. *Leisure Studies*, 21(2), 87–103. <https://doi.org/10.1080/02614360210152575>
- Lucassen, J., & Van der Roest, J. (2018). *Sportverenigingen in Nederland: Veerkrachtige verbanden voor sport.* Mulier Instituut. <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9339&m=1548345307&action=file.download>
- Magdelyns, F. (2024, 7 april). *Varsity Houten (1970-heden) | geschiedenis Houten.* Oudhouten. <https://www.oudhouten.nl/recente-tijd/20e-eeuw/varsity-houten/>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2023). *Nationaal Sportakkoord II: Sport versterkt.*
- Nichols, K. (2016). Moving beyond ideas of laddism: conceptualising ‘mischievous masculinities’ as a new way of understanding everyday sexism and gender relations. *Journal Of Gender Studies*, 27(1), 73–85. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1202815>
- Nievers, E., & Andriessen, I. (2010). *Discriminatiemonitor niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt 2010.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: A comparative overview of the situation in the European Union.* (2010). e European Union Agency for Fundamental Rights.
- Roeibond wil af van exclusief gezicht. (1984, 4 januari). *De Volkskrant*, 9.
- Selecties.* (z.d.). Roeien.nl. <https://roeien.nl/selecties/>
- Sparreboom, C., Anselma, M., & Elling, A. (2023). *In het heetst van de strijd.* Mulier Instituut.  
<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11525&m=1699966142&action=fil>  
e.download
- Spekenbrink, R. (2022, 11 augustus). Olympiërs zetten zich in voor inclusieve sport: ‘Roeien met kinderen uit Bussum én de Bijlmer’. *Het Parool*.  
<https://www.parool.nl/sport/olympiërs-zetten-zich-in-voor-inclusieve-sport-roeien-met-kinderen-uit-bussum-en-de-bijlmer~b1b9afa6/>
- Times, N. Y. (1993, July 19). Peter Coni, 57, dies; lawyer who headed the Henley Regatta. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1993/07/19/obituaries/peter-coni-57-dies-lawyer-who-headed-the-henley-regatta.html>
- Van der Duim, A. J. *'Is dit divers genoeg mevrouw?' Een kwalitatief onderzoek naar de betekenisgeving van diversiteit in sportbonden en bijbehorende discoursen.* MS thesis. 2020.
- Van Sterkenburg, J., de Heer, M., & Mashigo, P. (2021). Sports media professionals reflect on racial stereotypes and ethnic diversity in the organization. *Corporate Communications: An International Journal*, 26(5), 31–46.  
<https://doi.org/10.1108/CCIJ-06-2021-0063>
- Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., de Leeuw, S. (2012). Constructing Racial/Ethnic Difference in and Through Dutch Televised Soccer Commentary. *Journal of Sport and Social Issues*, 36(4), 422-442. <https://doi.org/10.1177/0193723512448664>
- Wauters, J., Levrau, F., Michielsen, J., Clycq, N., & Timmerman, C. (2016). Sport als breekijzer? *Over het ontstaan en de effecten van interetnische vriendschappen in sportclubs.*
- Woorden raken. Ook die van jou. (2022, 30 juni). *Roeien.nl*.  
<https://roeien.nl/nieuws/woorden-raken-ook-die-van-jou/>
- WorkshopTraject Diversiteit & Inclusie.* (z.d.). KNRB. <https://knrb.nl/artikel/diversiteit-inclusie-workshoptraject/>

Woutersen, D. (2011). *Dat is “not done”*: onderzoek naar onsportief en agressief gedrag in cricket [Masterscriptie]. Universiteit Utrecht.